

ПРЕДЛОГ

На основу члана 10. Закона о младима („Службени гласник РС”, бр. 50/11) и члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14),

Влада доноси

НАЦИОНАЛНУ СТРАТЕГИЈУ ЗА МЛАДЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2015. ДО 2025. ГОДИНЕ

УВОД

Република Србија препознаје младе и њихову посебну и важну улогу у друштву. Млади су садашњост и будућност друштва, ресурс иновација и покретачка снага развоја друштва. Због тога је неопходно континуирано и систематско улагање у развој младих и успостављање партнерског односа младих и државе како би се повећало учешће младих у друштву, подстакла друштвена интеграција и обезбедила укљученост младих у развој омладинске политике.

Национална стратегија за младе (у даљем тексту: НСМ) утврђује основне принципе деловања, правце деловања и очекиване резултате деловања свих субјеката омладинске политике¹ ка унапређењу друштвеног положаја младих и стварању услова за остваривање права и интереса младих у свим областима. НСМ се заснива на стратешком опредељењу државе да ради са младима и за младе и полазећи од циља постављеног у Закону о младима², тежи обезбеђивању услова који ће омогућити младима да у потпуности достигну своје потенцијале, активно учествују у друштву, доприносећи не само сопственом развоју већ и развоју друштва.

НСМ представља кључни механизам остваривања, координације и унапређења омладинске политике којим се ствара подржавајућа средина у којој се иницијативе младих подстичу и уважавају. Сви субјекти омладинске политике треба да стварају услове и подржавају оснаживање младих³ за укључивање у друштво у складу са сопственим избором и способностима. Све секторске политике треба да препознају младе и њихове потребе и потенцијале, да им омогуће учешће у доношењу стратешких одлука, спровођењу, надзору и евалуацији. НСМ је „гаранција омладини“ од државе али и „гаранција држави“ од омладине да ће заједнички деловати на реализацији циљева поштујући договорена начела и негујући партнерски однос.

¹ Закон о младима РС, члан 3, став 2: Субјекти омладинске политике су: Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе као носиоци омладинске политике, установе, удружења која спроводе омладинске активности и други субјекти који учествују у спровођењу омладинске политике;

² Закон о младима РС, члан 1, став 2: Циљ закона је стварање услова за подршку младима у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит.

³ Под младима се подразумевају како појединци, тако и омладинске организације и организације за младе

НСМ усаглашава националну омладинску политику са европским оквиром омладинске политике⁴ и релевантним међународним документима у области омладинске политике. НСМ представља водич у раду за младе и са младима за све субјекте омладинске политике и платформа је за деловање на локалном, покрајинском, националном и међународном нивоу.

1. ЗАКОНСКИ ОКВИР

Израда НСМ је предвиђена Законом о младима као документ који на предлог Министарства омладине и спорта, доноси Влада на период од 10 година, којим се уређује нарочито: активно учешће младих у друштвеном животу, обезбеђивање остваривања права младих на једнаке шансе, информисање младих, подстицање и вредновање толеранције, демократије, изузетних постигнућа младих, подстицање и развијање формалног и неформалног образовања, подстицање и стимулисање запошљавања и samozapošljavanja младих и омладинског предузетништва, унапређивање безбедности младих, одрживог развоја и здраве животне средине, очување и унапређивање здравља младих и друге активности и области од значаја за младе⁵.

Средства за реализацију Стратегије обезбеђују се у буџету Републике Србије, као и у буџету аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе и из других извора у складу са Законом. У складу са Стратегијом, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе утврђују акционе планове за спровођење Стратегије на својој територији и у свом буџету обезбеђују средства за реализацију тих планова. Аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе достављају на захтев Министарства омладине и спорта, а најмање једном годишње, извештај о спровођењу акционог плана за спровођење Стратегије на својој територији⁶.

2. ВИЗИЈА И ПРИНЦИПИ

2.1. ВИЗИЈА

Млади су активни и равноправни учесници у различитим областима друштвеног живота који у потпуности развијају свој потенцијал и доприносе личном и друштвеном развоју и добробити. Млади стварају боље услове за живот и развој потенцијала и активно доприносе општем напретку друштва.

⁴ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - An EU Strategy for Youth : Investing and Empowering - A renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities {SEC(2009) 545} {SEC(2009) 546} {SEC(2009) 548} {SEC(2009) 549}

⁵ Закон о младима РС, члан 10

⁶ Закон о младима РС, члан 12

2.2. СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

Национална стратегија за младе дефинисала је десет стратешких циљева као жељених промењених стања када су у питању млади у областима од интереса за младе. Успешном реализацијом НСМ у наредних 10 година обезбедиће се:

- Повећан ниво активитета, предузетништва младих, као и континуирано унапређивање знања, вештина и компетенција ради брже интеграције у свет рада и управљања каријером;
- Унапређење кључних компетенција младих повећањем доступности, прилагођености и квалитета неформалног образовања младих и омладинског рада и унапређењем формалног образовања младих;
- Повећана прилагођеност, доступност, обим и обухват подршке друштвеном укључивању младих из категорија у ризику од социјалне искључености;
- Унапређење услова за развијање безбедносне културе⁷ младих;
- Унапређење здравља и благостања младих развојем здравих стилова живота;
- Повећана образовна, радна, културна и туристичка мобилност младих и међународна сарадња младих;
- Побољшана доступност, квалитет, релевантност и обим информација за младе;
- Повећање активног учешћа младих у друштвеном, јавном и политичком животу, у свим процесима доношења одлука, њиховом спровођењу, надзору и унапређењу на свим нивоима уз обезбеђење интеграције перспективе младих у све јавне политике;
- Активно укључивање младих у активности и процесе одлучивања заштите животне средине и одрживог развоја;
- Повећање доступности, прилагођености и разноврсности културног садржаја и понуде младих и за младе и стварање услова за развој креативних потенцијала младих.

2.3. ПРИНЦИПИ

У припреми и реализацији Стратегије учествују млади, Министарство омладине и спорта, министарства надлежна за посебне области у омладинском сектору и сви други субјекти омладинске политике. Министарство омладине и спорта усмерава и прати спровођење Стратегије на локалном нивоу. Субјекти омладинске политике делују у складу са принципима Стратегије⁸. Сви изрази који се користе у овој стратегији користе се родно неутрално. Принципи НСМ су:

⁷ Безбедносну културу младих сагледавамо као поседовање знања, вештина и способности, усвојених ставова и поштовања правила из безбедности, који се испољавају кроз одређене моделе понашања. Развијена безбедносна култура младих омогућава им, да на адекватан начин одговоре на безбедносне ризике и претње којима су изложени у свакодневном животу, а самим тим постану основни и најважнији актер заштите сопствене безбедности и виталних вредности.

⁸ Закон о младима РС, члан 11

Подршка личном и друштвеном оснаживању младих

Сви, а посебно субјекти омладинске политике у оквиру својих послова и делокруга подржавају друштвено оснаживање младих на начин утврђен Законом, Стратегијом и другим инструментима омладинске политике⁹.

Равноправност, недискриминација и поштовање људских и мањинских права

Сви млади су једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту без обзира на лична својства. Не сме се правити разлика или неједнако поступање према младима, посредно или непосредно, по било ком основу, а нарочито по основу година, расе, пола, националне припадности, верског убеђења, језика, друштвеног порекла, имовинског стања, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама, психичког или физичког инвалидитета, здравственог стања, физичког изгледа, сексуалне оријентације, родног идентитета и другог стварног, односно претпостављеног личног својства¹⁰.

Једнаке шансе за све

Млади имају право на једнаке шансе и учешће у свим областима друштвеног живота у складу са сопственим избором и способностима¹¹. Охрабрује се лични и друштвени развој младих обезбеђивањем поштовања различитости, родне равноправности, права, слободе и достојанства.

Значај младих и њихове друштвене улоге

Сви, а посебно субјекти омладинске политике, подстичу и подржавају јачање свести о значају младих и друштвене улоге младих кроз реализацију омладинске политике, друштвено оснаживање у циљу остваривања добробити младих, промоцију и заштиту њихових интереса, потреба и могућности за активно учешће у друштву¹². Препознају се и уважавају потенцијали младих као важан друштвени ресурс и истражује се поверење и подршка могућностима младих: „Млади знају, могу, умеју и хоће“¹³.

Активно учешће младих и сарадња

Сви, а посебно субјекти омладинске политике, обезбеђују подстицајно окружење и дају активну подршку у реализацији омладинских активности младих, предузимању иницијативе и њиховом смисленом укључивању у процесе доношења и спровођења одлука које доприносе личном и друштвеном развоју, а на основу пуне

⁹ Закон о младима РС, члан 4

¹⁰ Закон о младима РС, члан 5

¹¹ Закон о младима РС, члан 6

¹² Закон о младима РС, члан 7

¹³ Стратегија за младе РС 2008-2014

обавештености младих¹⁴. Подржава се и подстиче слобода удруживања, сарадња са вршњацима и међугенерациска сарадња, на локалном, националном и међународном нивоу.

Друштвена одговорност и солидарност

Подстиче се и развија одговорност лица која раде са младима, као и одговорност младих у односу на њихове обавезе у друштву¹⁵. Млади треба да активно доприносе изградњи и неговању друштвених вредности и развоју своје заједнице, нарочито путем различитих облика волонтерских активности и да изражавају међугенерациску солидарност и активно раде на стварању услова за једнако и пуно учешће у свим аспектима друштвеног живота младих особа са инвалидитетом, припадника националних мањина и свих других лица и друштвених група које могу бити у ризику од дискриминације, односно дискриминаторног поступања¹⁶. Развија се међугенерациска солидарност и препознаје улога младих у изградњи демократског грађанског друштва заснованог на култури ненасиља и толеранцији.

3. ПРОЦЕС УТВРЂИВАЊА СТАЊА И ДЕФИНИСАЊА ЦИЉЕВА, МЕРА, ОЧЕКИВАНИХ РЕЗУЛТАТА И ИНДИКАТОРА

Процес израде НСМ започет је ситуационом анализом како би се утврдило тренутно стање младих у областима од стратешког интереса, утврдили правци кретања појаве и дефинисали трендови. Ситуационом анализом створена је основа за утврђивање кључних изазова (проблема) за младе као постојећег негативног стања на основу којих су дефинисани узроци који су довели до таквог стања и последице које су произашле.

Подаци у НСМ којима се аргументују утврђени кључни изазови за младе представљају суштину ситуационе анализе и служе да укажу на стање и тренд на основу кога је утврђен специфични проблем. НСМ треба да буде читљива, разумљива младима и лишена свеобухватних налаза и података којима се дошло ситуационом анализом и због тога НСМ усмерено користи податке где је то потребно као основ за логичко закључивање о утврђеном проблему и не садржи резултате комплетне анализе која је обављена да би се до кључних проблема дошло.

На основу прецизно дефинисаних специфичних проблема, њихових узрока и последица, започет је процес дефинисања параметара плана, развојем циљева и

¹⁴ Закон о младима РС, члан 8

¹⁵ Стратегија за младе РС 2009-2014

¹⁶ Закон о младима РС, члан 9

очекиваних резултата реализације циљева, као жељеним промењеним стањем, и начина остваривања циљева и резултата¹⁷, развојем активности и индикатора остварења¹⁸.

Ситуациона анализа је рађена на основу доступних података Републичког завода за статистику, анализа и извештаја ресорног министарства и других републичких министарстава, органа и институција, националних и међународних извештаја, докумената и политика и других релевантних извора информација. Ипак, неопходно је истаћи да не постоје систематична и свеобухватна истраживања која доприносе разумевању позиције и проблема младих у Републици Србији.

Предуслов за успешну реализацију НСМ и први корак у имплементацији је успостављање обједињеног и координисаног система праћења свих предвиђених индикатора НСМ и Акционог плана НСМ (у даљем тексту: АП НСМ), као и механизам извештавања и јавне доступности података. Систем мора да утврди почетно стање индикатора које прати НСМ и АП НСМ као предуслов за утврђивање степена реализације стратешких и специфичних циљева и резултата остваривања предвиђених активности.

Међутим, поред ових индикатора неопходно је утврдити и развити и скуп кључних индикатора на нивоу омладинске политике, као и детаљан план активности за праћење и евалуацију. Предвиђена изградња капацитета субјеката омладинске политике предвиђа на републичком и локалном нивоу креирање механизма за праћење, координацију и управљање процесом реализације. Међутим, због АП НСМ неопходно је обезбедити сарадњу свих партнера, координацију и проток информација. Процес праћења и евалуације може се описати у неколико корака – прикупљање података, анализа (вредновање) података, извештавање и коришћење налаза анализе.

Омладинске политике морају да буду засноване на комплетним, систематизованим и свеобухватним информацијама о стању и трендовима када су у питању млади у свим областима друштва. Знање о младима је основ за адекватност планирања. Све институције и органи морају да препознају младе, у складу са Законом о младима, обезбеде континуирано праћење и извештавање о стању и трендовима младих и добијено знање узму као основ за креирање развојних политика и конкретних активности за унапређење положаја младих, укључивши младе у процесе развоја, имплементације и евалуације истих.

¹⁷ НСМ 2015-2025 употребљава термин резултат, као исходно стање реализације циља односно активности. Овим појмом замењен је устаљени појам мера дефинише процесно стање постизања резултата.

¹⁸ Индикатори остварења активности су део АП НСМ.

4. ЦИЉЕВИ, ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ, МЕРЕ И ИНДИКАТОРИ УСПЕШНОСТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ

НСМ поставља десет стратешких циљева и очекиваних резултата реализације циљева, који се у овом поглављу разрађују по стратешким областима аргументованим утврђивањем специфичних проблема чије се решење дефинише специфичним циљевима и резултатима остварења, а начин решавања активностима које воде њиховом остваривању.

АП НСМ се доноси на периоде од три године и прецизира индикаторе који прате степен реализације активности, период реализације (потребно време за остваривање превиђених циљева, резултата и активности), ниво реализације (републички, покрајински, регионални или локални), носиоце и учеснике процеса реализације, изворе верификације индикатора специфичних циљева и активности и дефинише укупно потребна средства за реализацију.

5. ЗАПОШЉАВАЊЕ И ПРЕДУЗЕТНИШТВО МЛАДИХ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Унапређена запошљивост младих

Основни индикатор реализације:

Стопа запослености младих

5.1. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

Велики изазов нашег друштва је то што је стопа активитета младих веома ниска, тј. што су млади неактивни на тржишту рада. Ови подаци су поготово изражени у узрасту од 15-24 године, па је тако у мају 2014. године стопа неактивности младих узраста 15-24 година износила 71,5%, док је у односу на узраст од 15-30 година стопа неактивности 52,4%. Такође, у Републици Србији према подацима Републичког завода за статистику у 2012. години забележено је да 25,1% младих узраста 15-24 припада НЕЕТ¹⁹ категорији.

Самом ниском стопом активитета долазимо до чињенице да млади не траже стручна усавршавања, да нису довољно флексибилни у погледу територијалне и професионалне мобилности, као и да је учесталост конкурисања на праксу и/или посао на ниском нивоу. То даље доводи до проблема незапошљивости младих и самим тим и незапослености младих, која представља глобални изазов. Дакле, да бисмо се бавили

¹⁹ НЕЕТ: not in employment, education or training

проблемом незапослености младих морамо се озбиљно бавити питањем активитета, јер је то неопходан међукорак у решавању овог изазова.

Специфични проблем:

Ниска стопа активитета младих и непостојање комуникације на међусекторском и међуресорном нивоу поводом овог питања

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Развијене услуге и механизми који поспешују активитет младих, кроз међусекторску сарадњу

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за запошљавање

Министарство надлежно за локалну самоуправу

Основни индикатор реализације:

Стопа активитета младих

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Представници привредног и омладинског сектора су укључени у креирање, спровођење и евалуацију услуга и механизма који поспешују активитет младих

Планиране активности:

- а) Подржати унапређење законодавног оквира који омогућава да представници привредног и омладинског сектора буду укључени у креирање услуга и механизма који поспешују активитет младих
- б) Подржати развој међусекторског тела на Републичком нивоу које би се бавило темом запошљавања младих (а у оквиру њега и питањем активитета младих)
- в) Подржати развој стандарда и модела за укључивање представника привредног и омладинског сектора у локалне савета за запошљавање, у својству сталних чланова савета са правом гласа (Међусекторско тело)
- г) Подржати укључивање представника привредног и омладинског сектора у локалне савете за запошљавање, као сталне чланове савета са правом гласа
- д) Подржати имплементацију развијених услуга које поспешују активитет младих на локалном нивоу

Резултат 2: Унапређени постојећи и креирани нови програми који поспешују активитет младих

Планиране активности:

- а) Унапредити постојеће активне мере запошљавања младих
- б) Подржати унапређивање постојећих и креирање нових пројеката и програма преквалификације и доквалификације
- в) Унапредити постојеће и развити нове програме преко којих млади стичу практична знања, вештине и компетенције које су неопходне на тржишту рада
- г) Обезбедити унапређивање постојећих и креирање нових пројеката и програма који подстичу активитет девојака и жена, као и младих из осетљивих друштвених група и младих који нису у образовању, тренинзима, нити су активни на тржишту рада

Резултат 3: Повећан број младих који користе програме и пројекте који поспешују активитет младих

Планиране активности:

- а) Подржати активности упознавање младих са примерима добре праксе младих који су прошли програме и пројекте који поспешују активитет младих путем различитих облика медија, а нарочито путем актуелних социјалних мрежа које користе млади
- б) Подржати развој и примену програма вршњачких едукатора који промовишу значај активитета код младих
- в) Подржати активности које охрабрују девојке и жене, као и младе из осетљивих друштвених група и младих који нису у образовању, тренинзима, нити су активни на тржишту рада у коришћењу програма који поспешују активитет младих (са посебним освртом на модел Приватних саветника)
- г) Подржати програме који поспешују активитет младих на локалном, међулокалном и окружном нивоу

5.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

У Европи и свету као један од посебних видова запошљавања препознато је предузетништво, а на светском нивоу и учешће у кооперативним компанијама. Агенда из Осла за предузетничко образовање у Европи из 2006. године јасно је наводила како предузетничко образовање треба да буде укључено у наставни програм за основне школе. Поготово је важно да се на овом нивоу образовања убеде школе, наставници, родитељи и остали кључни актери да предузетништво представља кључну способност за све и да циљ није да се сви ђаци претворе у привреднике, већ да се промовише предузетнички начин размишљања тако да буде усаглашен са наставним програмом као хоризонтални елемент у свим сферама учења.

Око 20% младих који су учествовали у ученичким компанијама у средњој школи, касније заиста и оснују своје предузеће, што је преко 3 пута више од опште популације. Искуство стечено у предузетничком образовању повећава могућност отварања нових компанија, самозапошљавања, стварања нових радних места, али и

стицања самопоуздања и јачања креативности и друштвене одговорности код младих људи.

Специфични проблем:

Предузетништво младих није довољно развијено и није препознат значајан допринос предузетништва смањењу незапослености младих.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Омогућени подстицајни услови за развој предузетништва младих

Носилац реализације:

Министарство надлежно за предузетништво

Министарство надлежно за запошљавање

Министарство надлежно за пољопривреду

Министарство надлежно за привреду

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Број младих регистрованих у Агенцији за привредне регистре као власници или директори привредног друштва

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Створен подстицајни оквир јавних политика који дефинише предузетништво младих и његово окружење

Планиране активности:

- а) Подржати развој предлога и усвајање законских и подзаконских аката који дефинишу предузетништво младих и кооперативне компаније
- б) Развити механизме за финансијску подршку младима који покрећу свој бизнис, а нарочито кроз финансирање старт уп-ова, социјалног и иновативног предузетништва, креативне и зелене индустрије, као и кооперативних компанија
- в) Омогућити развој механизма пореских олакшица за младе предузетнике у првој години покретања сопственог бизниса
- г) Подржати развој подстицајног и правно уређеног модела за улагања привредног сектора у младе предузетнике, као и имплементација истог

Резултат 2: Постоје механизми за практично и теоријско учење предузетништва кроз целоживотно учење

Планиране активности:

- а) Подржати увођење предмета „Предузетништво“ (Организационе науке) и „Финансијска писменост“ у средње стручне школе и гимназије

- б) Развити препознавање „Предузетништва/ Предузетничког духа“ као једне од кључних компетенци наставника и улагање у развијање предузетничког духа код наставника
- в) Подржати институционализовање модела ученичке компаније, као практичног вида учења предузетништва
- г) Подржати програме и сервисе организација цивилног друштва који подстичу практично и теоријско учење предузетништва

Резултат 3: Развијени одрживи програми дугорочне подршке младима који се одлучују на самозапошљавање

Планиране активности:

- а) Подржати формирање и рад Центара за развијање бизниса при државним универзитетским центрима у Србији
- б) Подржати програме сарадње представника локалних самоуправа и Центара за развијање бизниса у оквиру Саветовалишта за покретање сопственог бизниса
- в) Подржати развој онлине Саветовалишта који помажу и подстичу младе да започну свој бизнис
- г) Успоставити моделе међусекторске менторске помоћи младима који покрећу сопствени бизнис
- д) Подржати оснивање локалних бизнис инкубатора кроз различите моделе међусекторске сарадње

Резултат 4: Развијено знање младих о предузетништву и друштвој улози предузетничке културе у друштву

Планиране активности:

- а) Подржати информисање о позитивним примерима младих предузетника из разних привредних делатности и њиховог позитивног утицаја на друштво и локалну заједницу
- б) Подржати развој интернет алата и медија који промовишу предузетничку културу, као и програма и пројеката подршке самозапошљавању
- в) Подржати програме развоја предузетничке културе и подршке самозапошљавању

5.3. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 3:

Неусклађеност потреба тржишта рада и образовног система један је од кључних извора незапослености младих у Србији, поготово дугорочне. Уколико погледамо на нивоу Европске уније (у даљем тексту: ЕУ), према подацима из 2013. године, незапосленост младих узраста од 15-24 године је износила у просеку 23.4%, док у Србији она износи 52,8% за младе узраста 15-24 године, односно 39,5% за младе узраста 15-30 година (целокупна популација младих према Закону о младима). Поређења ради само Грчка и Шпанија имају већу незапосленост младих узраста од 15-

24 године. Стопа незапослености младих узраста од 15-24 године је према Републичком заводу за статистику повећана у односу на 2011. годину за читавих 1.9%, односно младих узраста од 15-30 године смањена за 1.8%.

Такође, Унија послодаваца Србије у својим годишњим истраживањима о препрекама у пословању која је спроводила од 2006. до 2013. године, из године у годину недостатак кадрова препознаје као све већу препреку у развоју предузећа, јер се и сама структура привреде у Србији мења и прилагођава светским трендовима, док образовни систем претежно инсистира на образовним профилима за којима је потреба све мања. Тако се на листи препрека у развоју пословања недостатак адекватних кадрова примиче врху листе: од 8. места 2006. године, до 3. места 2013. године – ово је јасан показатељ да привреда све теже проналази квалитетне кадрове и да поред тога што кроз порески систем финансира систем образовања у Србији, мора додатно да улаже све више новца како би обучавала своје запослене.

Специфични проблем:

Млади не поседују потребна практична знања, вештине и компетенције које су тражене на тржишту рада.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3:

Повећана усклађеност знања, вештина и компетенција, које се стичу у процесу целоживотног учења, са потребама тржишта рада

Носилац реализације:

Министарство надлежно за образовање
Министарство надлежно за запошљавање
Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Ниво функционалне писмености младих (PIAAS тест)

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Послодаваци и други релевантни актери активно и континуирано учествују у креирању и спровођењу програма целоживотног учења

Планиране активности:

- а) Подржати формирање координационог међусекторског тела на националном нивоу које би се активно бавило питањем целоживотног учења у саветодавном погледу (Национални савет/форум за целоживотно учење)
- б) Подржати укључивање представника послодаваца и омладинског сектора у рад школских одбора и научно-наставна већа високошколских установа
- в) Развити механизам за укључивање послодаваца и других релевантних актера у креирање и спровођење курикулума средњег образовања

- г) Развити механизам за укључивање послодаваца и других релевантних актера у акредитациону комисију и акредитационе поткомисије високошколских установа
- д) Унапредити механизме подршке послодавцима и другим релевантним актерима који спроводе програме целоживотног учења младих

Резултат 2: Унапређени су предуслови и механизми за спровођења радних пракси и других облика стицања радног искуства кроз међусекторску сарадњу

Планиране активности:

- а) Унапредити законодавни оквир којим би се обезбедило да стручне праксе морају да буду плаћене
- б) Развити механизме за имплементацију спровођења радних пракси и других облика стицања радног искуства у току процеса школовања и ван њега
- в) Успоставити Национални програм стручних пракси уз међусекторску координацију
- г) Подржати успостављање сарадње са представницима послодаваца на спровођењу и евалуацији Националног програма стручних пракси
- д) Унапредити механизме подршке послодавцима и другим релевантним актерима који су укључени у спровођење Националног програма стручних пракси
- ђ) Развити модел подршке послодавцима и организацијама цивилног друштва које спроводе и развијају механизме за имплементацију других облика стицања радног искуства, попут Jobshadowing и сличних програма

Резултат 3: Пружање подршке пројектима и програмима који омогућавају младима да стичу практична знања, вештина и компетенције

Планиране активности:

- а) Подржати развој модела оцењивања трансверзалних вештина младих, као и механизме за праћење креираних модела
- б) Подржати програме који развијају трансверзалне вештине, а које би се нарочито спроводили у организацији канцеларија за младе и представника омладинског сектора
- в) Обезбедити подршку удружењима грађана и институцијама која развијају трансверзалне вештине код младих особа
- г) Обезбедити подршку која омогућава младима да стичу практична знања, вештине и компетенције, преко расписаних конкурса министарства, надлежних институција, агенција и других државних тела

5.4. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 4:

Резултати истраживања које је Београдска отворена школа спроводила показују позитивну корелацију између добијања услуга каријерног вођења и саветовања

(каријерног информисања, усвајања вештина за управљање каријером, каријерног саветовања) и повећања запошљивости младих. Подаци који су добијени су да се у експерименталној групи, у другом мерењу (након коришћења услуга каријерног вођења и саветовања):

- повећао број младих који су конкурисали за посао, праксу и/или волонтирање за 14,3% младих више у односу на прво мерење, док је у контролној групи тај број остао непромењен
- повећела учесталост конкурисања - 15,6% више младих се изјаснило да је ишло на разговор за посао, праксу и/или волонтирање него на првом мерењу, док у контролној групи тај проценат износи 6,6%
- проценат младих из експерименталне групе који су спремни на професионалну мобилност се повећао за 11,7%, док се у контролној групи проценат младих спремних на професионалну мобилност повећао за 6,6%
- проценат младих који су спремни на територијалну мобилност се повећао за 10,3%, док се у контролној групи проценат младих који су спремни на територијалну мобилност повећао за 2%.
- након пружених услуга каријерног вођења и саветовања, проценат младих који су имали неки вид радног ангажмана повећао се за 15,5%, док у контролној групи тај проценат износи 4%
- у експерименталној групи је значајно већи број младих који иду на праксу или волонтирање (22,1%) у односу на контролну групу (4%)
- у контролној групи већи број младих који су незапослени и износи 73,3%, док у експерименталној групи тај проценат износи 64,9%.

Све ово указује на то да је младима потребно пружити подршку у успешној транзицији из образовања на тржиште рада. Ту заправо треба позиционирати каријерно вођење и саветовање младих, у олакшавању глатког прелаза из основног у средње и високо образовање и касније свет рада јер их каријерно вођење и саветовање опрема вештинама које им омогућавају да одрже своје компетенције. Међутим, приметан је недовољни обухват младих услугама каријерног вођења и саветовања, као и недовољна видљивост услуга које нуде каријерни центри и тај сегмент је неопходно унапређивати.

Специфични проблем:

Недостатак функционалног, свеобухватног, квалитетног и одрживог система каријерног вођења и саветовања младих.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4:

Развијен функционалан и одржив систем каријерног вођења и саветовања младих

Носилац реализације:

Министарство надлежно за образовање

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за запошљавање

Основни индикатор реализације:

Процент младих који систем каријерног вођења и саветовања препознају као користан и доступан сервис

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Основан и функционалан национални ресурсни центар за каријерно вођење и саветовање

Планиране активности:

- а) Подржати оснивање Националног ресурсног центра за каријерно вођење и саветовање
- б) Развити механизам за мерење ефеката каријерног вођења и саветовања по запошљивост младих
- в) Подржати активности стицања знања о каријерном вођењу и саветовању и управљања знањем о каријерном вођењу и саветовању
- г) Развити моделе за оснивање Форума за каријерно вођење и саветовање и учлањење у Европску мрежу политика целоживотног вођења

Резултат 2: Креиран и успостављан механизам за континуирано спровођење и унапређивање стандарда и програма каријерног вођења и саветовања младих

Планиране активности:

- а) Унапредити програме и методологије каријерног вођења и саветовања за студенте у Србији
- б) Унапредити постојеће и развити нове програме каријерног вођења и саветовања за младе у систему средњег образовања
- в) Унапредити постојеће и развити нове програме каријерног вођења и саветовања за незапослене младе ван система образовања, као и младе из осетљивих група
- г) Унапредити стандарде каријерног вођења и саветовања младих
- д) Подржати развој иновативних алата, метода и техника у области каријерног вођења и саветовања прилагођених потребама младих људи

Резултат 3: Унапређен квалитет каријерног вођења и саветовања младих кроз подизање капацитета практичара и пружалаца услуга

Планиране активности:

- а) Подржати обуке и континуирано усавршавање наставника и стручних сарадника из средњих школа за пружање услуга каријерног вођења и саветовања
- б) Подржати обуке и континуирано усавршавање активиста канцеларија за младе за пружање услуга каријерног информисања младих

- в) Обезбедити континуирано спровођење евалуација обука каријерног вођења и саветовања које се спроводе од стране полазника обука

Резултат 4: Повећан број центара за каријерно вођење и саветовање који пружају услуге младима и локалних тимова за каријерно вођење и саветовање младих

Планиране активности:

- а) Подржати оснивање нових центара и тимова за каријерно вођење и саветовање при школама, факултетима, универзитетима, удружењима и канцеларијама за младе
- б) Развити активности међусекторских партнерстава на локалном нивоу у циљу пружања услуга каријерног вођења и саветовања младима
- в) Подржати успостављање регионалних тимова које пружају услуге каријерног вођења и саветовања младима из осетљивих друштвених група

Резултат 5: Континуирана примена програма, стандарда и услуга каријерног вођења и саветовања у оквиру образовних институција

Планиране активности:

- а) Подржати примену Програма и методологије каријерног вођења и саветовања за студенте у Србији, уз коришћење успостављених стандарда каријерног вођења и саветовања
- б) Обезбедити примену Програма каријерног вођења и саветовања за младе у систему средњег образовања, уз коришћење успостављених стандарда каријерног вођења и саветовања
- в) Обезбедити спровођење годишње евалуације Програма и методологије каријерног вођења и саветовања за младе у систему средњег образовања у оквиру образовне институције која спроводи Програм

Резултат 6: Континуирана примена програма, стандарда и услуга каријерног вођења и саветовања ван образовних институција

Планиране активности:

- а) Подржати активности каријерног вођења и саветовања за незапослене младе ван система образовања, као и младе из осетљивих група, уз коришћење успостављених стандарда каријерног вођења и саветовања
- б) Подржати програме каријерног информисања младих на локалном нивоу од стране канцеларија за младе
- в) Подржати примену програма каријерног вођења и саветовања у организацијама цивилног друштва (у даљем тексту: ОЦД) које спроведе исте програме.

6. ОБРАЗОВАЊЕ, ВАСПИТАЊЕ И ОБУКА МЛАДИХ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Унапређене су кључне компетенције младих повећањем доступности, прилагођености и квалитета неформалног образовања младих и омладинског рада и унапређењем формалног образовања младих

Основни индикатор реализације:

Постигнућа на програму за процену компетенција одраслих PIAAS и број младих који су стекли квалификације препознавањем предходног учења (у даљем тексту: ППУ)

6.1. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

У истраживању које је спровео Центар за образовне политике у оквиру регионалног истраживања о дипломираним студентима дипломци су процењивали ниво тзв. генеричких компетенција односно нивоа општих знања, способности и вештина који су стекли до тренутка дипломирања као и ниво који се захтева на њиховом тренутном запослењу. Међу првих пет потребних компетенција на пословима који захтевају високо образовање преовлађују компетенције из домена организационих способности: способност употребе компјутера и интернета; способност ефикасног располагања временом; способност организације и планирања; способност прилагођавања новим околностима и способност тимског рада.

Највећи јаз између нивоа стечених компетенција и нивоа захтеваних компетенција присутан је у случају способности примене стечених теоријских знања и вештина у пракси (разлика 1,17) као и у случају способности писања извештаја, дописа и докумената (разлика 0,98)²⁰. Образовни систем још увек остварује ниже исходе у односу на међународни просек, образовање на свим нивоима је и даље усмерено ка преношењу академских знања и видљив је низак степен развијености општих и кључних компетенција код младих. Међународна тестирања образовних постигнућа сугеришу да квалитет образовања у Републици Србији остварује ниже исходе у односу на међународни просек, пре свега у образовним постигнућима ученика након завршетка основног образовања. Према извештају Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва према подацима Анкете о образовању одраслих, у 2011. години 16,5% одраслих, старости 25-64 године, учествовало је у програмима образовања, а то је значајно ниже од просека земаља ЕУ, у којима око 41% одраслих учествује у неком виду образовања и обука²¹.

²⁰ Од студента до (не) запосленог стручњака: Преглед резултата истраживања о дипломираним студентима у Србији, Босни и Херцеговини и Црној Гори у оквиру CONGRAD Темпус пројекта, преузет <29.10.2014.>; доступно преко линка: <http://www.congrad.org/media/files/CONGRAD%20Report_Serbian_Website.pdf>

²¹ Други национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији, Влада Републике Србије, 2014, стр.152.

Специфични проблем:

Стручна знања и персоналне пословне вештине²² младих, постојећи образовни профили нису у складу са личним и друштвеним потребама

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Обезбеђени су услови за развој креативности, иновативности и иницијативе младих и јачање 8 кључних компетенција како би се подстакло активно учешће, младих у друштву и неговао принцип целоживотног учења

Носилац реализације:

Министарство надлежно за образовање

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Постигнућа на програму за процену компетенција одраслих PIAAS

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Унапређени су и развијени нови програми стручног усавршавања наставника који су у функцији достизања стандарда компетенција за професију наставника и преношења знања, васпитања и обучавања младих

Планиране активности:

- а) Подржати програме неформалног образовања наставника који омогућавају перманентни професионални развој васпитних и педагошко-психолошко-дидактичко-методичких компетенција
- б) Извршити анализу програма иницијалног образовања и стручног усавршавања наставника и развити мере за унапређење
- в) Подстаћи и подржати удружења младих, за младе и друге релевантне организације у развоју и акредитацији програма сталног стручног усавршавања наставника и стручних сарадника
- г) Омогућити младима активно учешће у развоју и примени методологије и система мерења ефеката стручног усавршавања наставника и сарадника
- д) Обезбедити учешће наставника у истраживању радних услова и могућности за учење (TALIS)
- ђ) Подржати активности које промовишу, подстичу и омогућавају повећавање броја и удела младих жена међу руководиоцима образовних установа и професорима и асистентима у високом образовању
- е) Подржати иницијативе за успостављање програма и увођење обавезне обуке академског особља у високом образовању за развој професионалних компетенција у раду са студентима

²²Hard and soft skills

Резултат 2: Успостављена је сарадња образовних установа и субјеката омладинске политике развојем методике и увођењем интерактивног учења у наставним предметима и студијским програмима

Планиране активности:

- а) Подржати активно учешће ђачког и студентског парламента у развоју успостављања отвореног дела школског плана и програма и студијских програма
- б) Успоставити механизам сарадње удружења младих и за младе и канцеларија за младе са школама и високошколским институцијама ради успостављања отвореног дела школског плана и програма и студијских програма и обуку наставника за активно укључивање у тај процес
- в) Подржати размену искустава у раду између образовних установа и организацијама цивилног друштва на домаћем и међународном нивоу

Резултат 3: Програми образовања развијају се на основу стандарда квалификација и засновани су на исходима учења

Планиране активности:

- а) Подржати активности на утврђивању стручне компетенције, односно исхода знања и вештина који се морају достићи завршетком образовања за дату квалификацију
- б) Подржати заинтересоване школе и установе за развој сопствених програма подршке и обука на основу примера добрих пракси

Резултат 4: У програмима ваннаставних активности и програмима канцеларија за младе унети су садржаји који утичу на развој ставова и вредности који су у складу начелима Закона о младима и општим принципима и циљевима образовања и васпитања

Планиране активности:

- а) Подржати програме који промовишу солидарност, разумевање, толеранцију и принципе инклузивног друштва у оквиру ваннаставне активности
- б) Обезбедити активно укључивање младих развоју и реализацији програма друштвено корисног рада у локалној заједници

6.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

Према истраживању Ninamediaclippinga које је рађено на узорку од 1800 младих узраста 15 до 30 година, из 45 градова и општина у Србији, међу испитаницима који су у неком тренутку напустили школовање испитан је разлог напуштања школе. Удаја и трудноћа су водећи разлози за напуштање школовања (1.6%), за њим следе запошљавање (1.4%) и лоша финансијска ситуација (1.1%). Више од половине испитаника који су напустили школовање изјашњава се да би се вратили да заврше

започету школу, ако би били у могућности. На питање „Да ли сте до сада завршавали неке додатне курсеве и обуке који нису повезани са школским-студијским програмима“ свега 20% од укупног броја испитинака је одговорило потврдно, док је 80% испитаника одговорило да нису похађали ваншколске програме. Девојке чешће од младића похађају додатну едукацију, а са степеном школске спреме повећава се и број младих који су имали додатну едукацију. У градским областима је већи проценат младих који су се додатно образовали, а највећи проценат младих који су завршили додатне стручне курсеве неvezане за редовно школовање је из Београда (34.1%)²³

Специфични проблем:

Стручна знања и персоналне пословне вештине²⁴ младих, постојећи образовни профили нису у складу са личним и друштвеним потребама

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Развијен је и у потпуности се примењује систем признавања претходног учења који компетенције и квалификације стечене неформалним образовањем и информалним учењем препознаје и сертифициује у складу са Националним и Европским оквиром квалификација

Носилац реализације:

Министарство надлежно за образовање

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Број младих који су стекли квалификације препознавањем предходног учења (ППУ)

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Усвојен Национални оквир квалификација (у даљем тексту: НОК) и афирмисан и усвојен концепт целоживотног учења на свим нивоима образовања

Планиране активности:

- а) Обезбедити учешће субјеката омладинске политике у системском развоју НОК-а
- б) Обезбедити учешће субјеката омладинске политике у активности развоја каталога националних квалификација

Резултат 2: Развијен систем препознавања претходног учења у оквиру усвојеног јединственог НОК-а и Националног оквира стручних квалификација

²³Ninamediaclipping: Истраживање: Положај и потребе младих у Србији, Министарство омладине и спорта, 16.7.2014.

²⁴Hard and soft skills

Планиране активности:

- а) Обезбедити учешће представника младих у активностима дефинисања модела признавања претходног учења стеченог неформалним образовањем и информалним учењем
- б) Подржати усвајање ECVET²⁵ систем у циљу давања кредита за претходно стечене стручне компетенције, без обзира на то где и како су стечене
- в) Подржати активности развоја и примене стандарда рада у неформалном образовању

6.3. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 3:

У истраживању социјалних биографија младих у Србији²⁶ наводи се да национални образовни системи у Србији нуде различита усмерења, образовне програме и више могућности да се остваре индивидуалне преференције младих, али да са друге стране те могућности нису доступне свима, нарочито деци и младима из осетљивих категорија, што додатно повећава њихову социјалну искљученост. Исто истраживање наводи да приступ високом образовању није једнак за младе из различитих друштвених слојева, они који су најниже на тој лествици су и у најлошијем положају²⁷.

Млади из ванградских области у већем проценту напуштају школовање на нижим нивоима школовања (3.8% напушта основно образовање, а 4.3% средњу школу), док је у градским областима већи проценат младих који не завршавају започете студије (2.3% у односу на 1.3% из ванградских области)²⁸. У извештају који је припремио Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва наводи се да 53,3% особа са инвалидитетом узраста изнад 15 година има завршено основно образовање или непотпуну основну школу, док свега 6,6% има завршено више или високо образовање²⁹. У истом извештају наводи се да је проценат похађања средњошколског образовања мањи међу децом и младима из осетљивих група, па тако међу најсиромашнијима средњу школу похађа свега 74% деце (68,2% дечака и 83,3% девојчица). Процент деце из ромских насеља која похађају средњошколско образовање је 21,6%, односно свега 14,9% девојчица и 28% дечака средњошколског узраста³⁰. Такође, Република Србија бележи и високу стопу НЕЕТ особа, број младих који нису запослени, нису у образовању, нити су укључени у обуке у 2013. години је износио око 140 хиљада (25,3% од укупног броја младих узраста 18-24 године)³¹.

²⁵ The European Credits for Vocational Educational Training (ECVET) http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/ecvet_en.htm

²⁶ Смиљка Томановић, Драган Станојевић, Исидора Јарић, Душан Мојић, Слађана Драгишић Лабаш, Милана Љубичић, Ивана Живадиновић, Млади-наша садашњост, Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, 2012, стр.96.

²⁷ Ибидем, стр.275.

²⁸ Истраживање о положају и потребама младих у Србији рађено за потребе Министарства омладине и спорта, Нинамедиа, 2014., стр.17.

²⁹ Други национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији, Влада Републике Србије, 2014, стр.151.

³⁰ Ибидем, стр.157.

³¹ Ибидем, стр.152.

Родна перспектива посебно је значајна у анализи приступа образовању осетљивих друштвених група, о чему сведочи више до сада спроведених истраживања. Стопа неписмености међу Ромкињама два пута је већа него међу Ромима.³² Процена је да свега 10% ученика из ромских насеља похађа средњу школу (на супрот 84% у општој популацији), а да су разлике међу половима значајне: проценат дечака који иду у средњу школу је двоструко већи од процента девојчица (14% и 6%)³³. Традиционализам у односу на родне улоге условљава већу техничку неписменост жена, што их касније додатно маргинализује на тржишту рада.³⁴

Специфични проблем:

Постоји неравноправност у приступу образовању које доводи до осипања младих из образовања и непоседовања одговарајућих компетенција.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3:

Унапређене су могућности равноправног приступа образовању за све младе кроз подршку младима из осетљивих друштвених група.

Носилац реализације:

Министарство надлежно за образовање

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Стопа младих који нису запослени и нису укључени у образовање или обуку -НЕЕТ

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Развијени и примењени програми превентивног и проактивног деловања ради смањивања броја младих који превремено напуштају школовање

Планиране активности:

- а) Подржати активности усмерене ка системском праћењу узрока и обима осипања ученика из образовања као и ефеката предузетих мера на смањењу стопе осипања
- б) Развити програме превенције раног напуштања школовања (менторство и осавремењавање допунске наставе и укључивање у ваннаставне активности, итд.) и програме препознавања младих у ризику од напуштања школовања у склопу обавезног образовања
- в) Подржати програме за оснаживање ђачких и студентских организација за пружање вршњачке подршке младима у ризику од напуштања школовања

³²Praxis, Анализа главних проблема и препрека у приступу Рома у Србији праву на образовање, Београд, 2011.

³³ Ситуациона анализа образовања и социјалне укључености ромских девојчица у Србији, CARE Србија, NoviSad 2011, стр. 15.

³⁴ Ибид.

- г) Подржати програме ђачких и студентских организација, удружења младих и за младе и других релевантних организација цивилног друштва и канцеларија за младе за сензибилизацију наставника за превентивни рад и мотивисање младих који су у ризику

Резултат 2: Унапређени механизми практичне подршке младима из осетљивих група за образовање усклађене са њиховим потребама

Планиране активности:

- а) Подржати саветодавне, информативне и образовне програме који сензибилишу и обучавају наставнике у систему образовања за пружање подршке и прилагођавање потребама младих из осетљивих група и младих у ризику од социјалне искључености у складу са инклузивним принципима у образовању
- б) Подржати програме сензибилизације наставника за пормену културолошких матрица које намећу лимитирајуће родне улоге
- в) Обезбедити системски и континуиран рад са родитељима на промени културолошких матрица које намећу лимитирајуће родне улоге
- г) Подржати програме подршке у испуњавању свих аспеката доступности (физичка, садржајна, финансијска) и прилагођености образовања и увођењу стандардизације и сертификата испуњености доступности и прилагођености кроз правилнике школских и високошколских институција
- д) Омогућити развој и примену програма обуке субјеката омладинске политике за пружање услуга и укључивање младих из осетљивих група и реализацију активности субјеката омладинске политике који имају инклузивни карактер
- ђ) Развити мрежу вршњачке подршке кроз ђачке и студентске организације, удружења младих и за младе (менторство, вршњачка асистенција)
- е) Унапредити програме подстицајних мера (квоте, стипендије, афирмативне мере итд.) за укључивање и успешан наставак школовања ученика и ученица из осетљивих група младих уважавајући социјалну димензију

Резултат 3: Развијени механизми подршке младима који су прерано напустили образовање да се врате у образовни систем и/или добију неки вид стручног образовања и обучавања и стекну прву квалификацију

Планиране активности:

- а) Успоставити механизам и подстицајне мере за повратак и укључивање у образовање (Bridgesprogram) младих који нису у систему или су напустили образовни систем
- б) Подржати развој програма поновног укључивања младих који су напустили школовање у активности заједнице и запошљавање у институцијама и локалним сервисима за младе

- в) Развити нове и унапредити постојеће програме информисања, мотивисања и стипендирања младих из осетљивих група који су напустили образовање да се врате процес образовања
- г) Подржати успостављање програма учења на даљину и других иновативних метода за повећање обухвата младих који су напустили редован образовни процес или нису могли да буду део процеса
- д) Иницирати измену закона о високом образовању ради омогућавања услова за школовање уз рад („ванредни студенти“) и прилагођавање наставе студентима који су запослени, младим мајкама и очевима, итд.
- ђ) Развити посебне програме стручног образовања и обука на потребним квалификационим нивоима у секторима где влада велика потражња за одређеним квалификацијама, а мала је заинтересованост ученика за упис и велика је стопа напуштања школовања
- е) Подржати активности удружења младих и за младе и КЗМ у којима се млади, који су раније напустили школу, подстичу на наставак образовања, у којима се превентивно делује на младе који понављају разред, младе који имају велики број неоправданих изостанака и/или лош школски успех

6.4. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 4:

Република Србија донела је Закон о изменама и допунама Закона о ученичком и студентском стандарду у 2013. години, којим се прописује право на стипендију за изузетно надарене ученике и студенте која се месечно исплаћује без обавезе враћања. Ученичке, тј. студентске стипендије или кредите на основу одлуке може да додељује и јединица локалне самоуправе³⁵. У истраживању социјалних биографија младих у Србији, наводи се да тек сваки двадесети испитаник тренутно има или је имао државну стипендију, као и да су кредити и стипендије за ученике средњих школа ређе присутни (2.2 % и 5.4%) од студентских (10% односно 7.9%)³⁶.

У домовима ученика током 2010. године било је смештено око 4% ученика, а у студентским око 7% студената. Ученичке стипендије и кредите добијало је око 4% ученика, док је око 11% студената имало студентске кредите и стипендије, односно око ¼ студената чије се студирање финансира из буџета користило је кредите и стипендије³⁷. Такође, оно што је ово истраживање препознало јесте и да се највећа подршка у остваривању образовних планова младих очекује од родитеља. То је навела готово четвртина испитаника, али и из сопственог радног ангажовања (20.5%)³⁸, што указује на то да млади треба да финансирају своје школовање од сопственог радног ангажовања, чиме се може пролонгирати стицање образовних квалификација.

³⁵ “Службени гласник РС“, број 55/13.

³⁶ Смиљка Томановић, Драган Станојевић, Исидора Јарић, Душан Мојић, Слађана Драгишић Лабаш, Милана Љубичић, Ивана Живадиновић, Млади-наша садашњост, Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду, 2012, стр.100.

³⁷ Ибидем, стр.100.

³⁸ Ибидем, стр.105.

Специфични проблем:

Недовољно препознавање надарених и талентованих ученика и студената, прилагођавање образовног система њиховим потребама и подршка развоју

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4:

Омогућено препознавање и подстицање развоја потенцијала надарених и талентованих ученика и студената и вредновање њихових постигнућа

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за образовање

Основни индикатор реализације:

Број надарених и талентованих младих који су добили подршку у свом професионалном развоју

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1:Надарени и талентовани ученици и студенти су препознати и подржани у развоју личних интересовања и потенцијала

Планиране активности:

- а) Развити програме неформалног образовања који омогућавају надареним и талентованим ученицима и студентима простор за развој специфичних интересовања, креативност, пројектну сарадњу и истраживање
- б) Подржати развој система за идентификацију надарених и талентованих ученика и студената и адекватне механизме подршке у неразвијеним, сиромашним и социјално дефаворизованим срединама
- в) Стимулисати покретање нових активности, укључивање младих у програме центара за таленте као и учешће и сарадњу талентованих и обдарених ученика и студената на постојећим научним, културним, спортским, техничко-технолошким и другим активностима
- г) Успоставити нове и побољшати постојеће програме подршке стручног

Резултат 2:Образовни систем је прилагођен потребама развоја надарених и талентованих ученика и студената

Планиране активности:

- а) Обезбедити већи степен индивидуализације наставе и могућности за већи степен мобилности ученика и студената кроз образовни систем Србије како би се подстакле и унапредиле различите способности и интересовања младих талената
- б) Подржати развој ваннаставних активности у образовним институцијама које укључују сарадњу са научним, културним, спортским, техничко-

- технолошким и другим институцијама које пружају посебан простор и садржаје за талентоване и надарене ученике
- в) Развити механизме за развој подстицајне средине у образовним институцијама у којој се посебно вреднује и подржава уложени труд и истрајан рад, иницијативност, конструктивна сарадња са другима, тежња ка изврности и врхунским постигнућима, брига о добробити властите заједнице и одрживом развоју, хуманитарни рад и рад у заједници
 - г) Успоставити нови концепт процене знања међу младима, којима се подстичу врхунска постигнућа у учењу и стваралачко учење

Резултат 3: Подршка образовању, усавршавању, запошљавању и вредновању постигнућа обдарених и талентованих ученика и студената

Планиране активности:

- а) Омогућити награђивање и стипендирање младих талената кроз даљи рад Фонда за младе таленте Републике Србије
- б) Развити нови систем стипендирања и награђивања младих талената, који почива на анализи потреба развоја Србије и рангирању факултета у земљи и иностранству
- в) Успоставити континуирану сарадњу са компанијама и јавним службама у циљу професионалног развоја и запошљавања и samozapošljavanja младих талената (каријерно вођење, пракса, стажирање, запослење, итд.)
- г) Омогућити континуирану подршку и субвенционисање истраживачког рада младих талената

6.5. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 5:

Истраживање „Утицај неформалног образовања у омладинском раду на стицање компетенција за бољу запошљивост младих“, рађено 2014. године, указује на значај неформалног образовања у области омладинског рада које омогућава младима да стекну компетенције које доприносе њиховом личном развоју, активном грађанству и повећању запошљивости. Стратегије на европском нивоу указују на потребу доживотног учења као и већу признатост и препознатост компетенција стечених кроз све облике учења. У протеклих 12 година значајан напредак се десио у овој области, како на европском нивоу тако и у оквиру различитих европских земаља. Препорука Европског савета о валидацији неформалног и информалног учења је добар пример који истиче важност овог питања на европској агенди, али и о активностима које треба да се предузму на националном нивоу.

Важност стечених компетенција кроз програме омладинског рада за повећење запошљивости младих се такође истиче у студији Европског омладинског форума „Утицај неформалног образовања у омладинским организацијама на запошљивост младих“ (2012), где се наводи да постоји уска повезаност и преклапање између преносивих вештина и компетенција које су тражене од стране послодаваца и оних које млади стекну кроз омладинске организације. Резултати истраживања су показали да су

компетенције које се стичу у неформалном образовању у омладинском раду веома значајне за запошљивост младих, јер су управо те компетенције (персоналне, интерперсоналне и радне) оне које послодавци траже приликом запошљавања, као и постојање статистички значајне и позитивне повезаности између дужине учешћа и фреквенције учешћа у програмима неформалног образовања у омладинском раду са једне, и степена и обима стечених компетенција код младих, са друге стране³⁹.

Специфични проблем:

Омладински рад није системски препознат и признат

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 5:

Унапређен квалитет и доступност услуга омладинског рада у сврху личног и друштвеног развоја младих

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Број акредитованих удружења и програма омладинског рада

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Унапређен квалитет програма омладинског рада

Планиране активности:

- а) Обезбедити континуирано праћење програма омладинског рада у складу са развијеним стандардима за осигурање квалитета
- б) Подржати истраживања о потребама младих и учинковитости омладинског рада
- в) Подржати активности нових услуга/програма које одговарају на потребе младих и друштва

Резултат 2: Подигнути капацитети пружаоца услуга омладинског рада

Планиране активности:

- а) Подржати активности професионализовања људских ресурса за пружање услуга омладинског рада кроз формално и неформално образовање, а у складу са стандардима занимања омладинског рада
- б) Обезбедити континуирано унапређивање курикулума у складу са дефинисаним потребама младих и друштва

³⁹ Утицај неформалног образовања у омладинском раду на стицање компетенција за бољу запошљивост младих, НАПОР, 2014. стр.19.

Резултат 3: Омладински рад је препознат и признат као услуга која доприноси унапређењу статуса младих у области социјалне заштите, као и економској, образовној и другим областима

Планиране активности:

- а) Креирати механизам за препознавања компетенције стечене кроз омладински рад признате и препознате од стране релевантних актера
- б) Препознати занимања омладинског рада кроз НОК/НСКЗ
- в) Мапирати потребе за развој услуга омладинског рада и отварање радних места у сектору образовања, социјалне заштите, здравства и друго

7. СОЦИЈАЛНА УКЉУЧЕНОСТ МЛАДИХ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Повећана је прилагођеност, доступност, обим и обухват подршке друштвеном укључивању младих из категорија у ризику од социјалне искључености

Основни индикатор реализације:

Број младих у ризику од социјалне искључености који користи институционалну подршку⁴⁰

7.1. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

Адекватна евиденција и анализа података, је од кључног значаја за праћење и процену резултата примене стратегија и политика. У прикупљању података о броју и положају младих из осетљивих група, имајући у виду мултисекторску димензију, установљено је да различите државне институције и организације, имају различите категорије за евидентирање, не улазећи у механизме прикупљања података и анализу, односно квалитативно закључивање на основу прикупљених података. Неусклађеност података између самих институција (нпр. у социјалној заштити су млади до 24. године и као целовита категорија се тако и евидентирају, док су лица старости преко 24 у категорији одраслих, Статистички завод обухвата категорије до 29 година, док су у већини установа које прате младе евиденције које обједињују групе деце и младих). Наведени механизми евиденције и праћења, додатно нису усклађени са стандардима и системом праћења који примењује Европска Унија.

⁴⁰ Сви индикатори којима се прати број или проценат младих у оквиру стратешког циља социјалне укључености пратиће се где год је то могуће и не угрожава њихова људска права препознавањем учешћа младих оба пола/рода угрожених сиромаштвом, младих Рома и Ромкиња, младих са инвалидитетом оба пола/рода, младих који живе у избеглиштву и расељењу, оба пола/рода, који су повратници у процесу реадмисије, оба пола/рода, младих родитеља, младих са нерешеним стамбеним статусом, оба пола/рода, младих без родитељског старања, оба пола/рода, и младих ЛГБТ, оба пола/рода.

Имајући у виду хетерогеност подгрупа које спадају у друштвено осетљиве категорије (млади са инвалидитетом, ЛГБТ, млади без родитељског старања, млади Роми ...), као и велики спектар мера које ће морати да се примене како би се обезбедила оптимална социјална инклузија, поред усклађивања номенклатуре броја младих (све институције имају разврстане податке за узраст 15-30 година), неопходно је вршити процену унапређења квалитета живота младих из друштвено осетљивих група, као квалитативне категорије, која ће дати увид у делотворност примењених мера и акција.

Специфични проблем:

Подршка младима у ризику од социјалне искључености није прилагођена потребама различитих категорија јер постојећа категоризација младих и препознавања и праћења не обезбеђује адекватне информације за доношење прилагођених програма различитим категоријама младих у ризику.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Подршка младима у ризику од социјалне искључености институција здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања је прилагођена потребама различитих категорија младих

Носилац реализације:

Министарство надлежно за социјалну политику

Основни индикатор реализације:

Процент младих у ризику обухваћених институционалим програмима по категоријама младих у ризику

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Успостављен ефикасан систем препознавања различитих категорија младих у ризику од социјалне искључености у складу са ЕУ стандардима

Планиране активности:

- а) Развити нови систем категоризације младих у ризику од социјалне искључености у складу са ЕУ стандардима
- б) Обезбедити примену новог система категоризације при праћењу младих у ризику од социјалне искључености
- в) Подржати реализацију истраживања о младима из различитих категорија у ризику од социјалне искључености

Резултат 2: Успостављен систем праћења и процене прилагођености програма за младе у ризику и идентификовање потреба младих у ризику од социјалне искључености

Планиране активности:

- а) Развити механизам праћења и евалуације локалних програма намењених младима у ризику од социјалне искључености
- б) Извршити дигитализацију система праћења институцијама здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања
- в) Подржати реализацију истраживања о потребама младих из социјално осетљивих група
- г) Извршити обуку запослених у институцијама здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања за примену механизма праћења и евалуације

Резултат 3: Успостављен систем акредитације програма и лиценцирања пружаоца услуга младима у ризику од социјалне искључености

Планиране активности:

- а) Извршити стандардизацију услуга и програма намењених младима у ризику од социјалне искључености
- б) Развити и примени механизам акредитације програма намењених младима у ризику од социјалне искључености
- в) Развити и примени механизам лиценцирања пружаоца програма намењених младима у ризику од социјалне искључености

7.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

Као што је превенција једна од кључних механизма за смањење броја младих, који постају социјално искључени, тако је утицај на ефикасније коришћење већ успостављених услуга други важан сегмент. У односу на услуге за младе, које до усвајања Националне стратегије за младе и Закона о младима, нису биле посматране као посебан сегмент деловања, услуге намењене младима из социјално осетљивих категорија организоване су кроз традиционалне институције (образовање у школама, социјална заштита - Центри за социјални рад, запошљавање - филијале Националне службе за запошљавање), али и кроз ванинституционални систем локалних услуга, које постоје у сегменту образовања, здравствене заштите и социјалне заштите (Социјална заштита - Укупан број локалних социјалних услуга у 137 локалних самоуправа је 351, а у 37 локалних заједница у Србији нема локалне социјалне услуге финансиране из буџета локалне самоуправе.

Што се тиче услуга намењених деци и младима, најчешће је организована услуга Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју, која се пружа у 64 локалне заједнице у Србији. Уз њу, према заступљености, следи услуга Дневни боравак за децу и младе са телесним инвалидитетом (14 општина) и потом услуга Становање уз подршку за младе који се осамостаљују (13 градова/општина). Предуслов одрживости услуга социјалне заштите је да су оне институционализоване, односно да постоји одлука локалне самоуправе о њиховом финансирању. Услуга у оваквом статусу је релативно мало, посебно када је реч о покривености Србије тј. броју општина у којима се оне пружају. Тако, на пример, Прихватилиште за децу и младе постоји у 9 општина,

Свратиште у 3 општине, док Клуб за младе у процесу осамостаљивања постоји само у једној општини.

Специфични проблем:

Недостатак адекватних услуга и програма како за превенцију тако и за подршку младима из социјално осетљивих категорија.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Повећана је доступност и обим активности превенције социјалне искључености младих у ризику

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за социјалну политику

Основни индикатор реализације:

Број општина у којима постоје програмске или сервисне активности превенције социјалне искључености младих у ризику

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Програми за превентивну подршку младима у ризику од социјалне искључености спроводе се у јединицама локалне самоуправе

Планиране активности:

- а) Подржати успостављање локалних сервиса и развој програма за ефикасније саветовање и психолошку подршку младих у ризику од социјалне искључености
- б) Подржати успостављање локалних сервиса и развој програма за унапређење радног ангажмана младих у ризику од социјалне искључености
- в) Развити локалне фондове за подршку програмима намењених младима у ризику од социјалне искључености кроз партнерство субјеката омладинске политике на локалу и привредних субјеката

Резултат 2: Субјекти омладинске политике на локалу имају компетенције за рад на превенцији уласка младих у ризик од социјалне искључености

Планиране активности:

- а) Подржати програме обуке представника институција које се баве превенцијом социјалне искључености
- б) Подржати програме обуке представника цивилног сектора које се баве превенцијом социјалне искључености
- в) Подржати програме информисања доносиоца одлука у ЈЛС на тему права и потреба младих у ризику од социјалне искључености

Резултат 3: Смањена социјална дистанца према младима у ризику од социјалне искључености као последица превентивног мултисекторског рада на свим нивоима

Планиране активности:

- а) Подржати активности информисања и обуке младих на тему антидискриминације, толеранције, поштовања различитости
- б) Подржати реализацију медијске промоције права младих из категорија угрожених ризиком

Резултат 4: Организације младих и организације за младе да активно развијају и реализују услуге и програме за младе у ризику од социјалне искључености

Планиране активности:

- а) Обезбедити подршку активностима организацијама младих и организацијама за младе на идентификовању потреба младих у ризику и развоју и реализацији адекватних програма
- б) Подржати активности успостављања партнерстава међу субјектима омладинске политике на интегралном приступу у коришћењу постојећих локалних ресурса (људских, материјалних, техничких)

7.3. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 3:

Концепт социјалне укључености је шири од традиционалног схватања сиромаштва, јер се њиме поље неповољног положаја проширује препрекама као што су незапосленост, маргинализација, ускраћивање или неостваривање људских права. Нагласак је на процесима интеракције између појединца и његовог друштвеног, економског и политичког окружења и идентификацији конкретних проблема за учешће и укључивање. То се односи на: (1) Институционалне препреке (дискриминација, недостатак инфраструктуре, непостојање/ограниченост услуга, приступ зградама за особе са инвалидитетом). Поступци дискриминације на тржишту рада могу резултирати недостатком одговарајућих прихода или одговарајућих средстава, што може довести до финансијске зависности од подршке државе и губитка способности финансијског издржавања себе или своје породице; (2) Препреке на нивоу заједнице (маргинализација, па тако маргинализација може довести до тога да појединац изгуби друштво или се повуче из друштва и смањи друштвене контакте; и (3) Личне препреке (недостатак образовања, обуке и вештина).

Када су у питању ставови младих према осетљивим групама, већина испитаника сматра да млади из осетљивих група нису у довољној мери интегрисани у друштво (52%). Укупно 14% испитаника сматра да су млади из осетљивих група довољно интегрисани у друштво, док неутралан став заузима око трећина испитаника. Слично томе, преовлађује и став да младима из осетљивих група нису пружене једнаке шансе у друштву (56%) док 16% испитаних сматра да они имају једнаке шансе у друштву. У

окувиру ове тврдње се не издвајају статистички значајне разлике међу групама испитаника јер су ставови највећим делом уједначени. Када је питању тенденција код младих из категорија у ризику од социјалног искључења, већина испитаника (43.4%) сматра да су млади из осетљивих група изоловани и без адекватне подршке у друштву, док око четвртина испитаника сматра да нису. У оквиру овог става се уочава да најмлађи 15-19 година у највећој мери сматрају да су млади из осетљивих група изоловани.

Специфични проблем:

Недовољна сензибилисаност субјеката довела је до неефикасности реализације постојећих мера подршке и ограниченог обухвата младих у ризику од социјалне искључености

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3:

Повећан је обухват младих у ризику од социјалне искључености који су корисници локалних сервиса и програма подршке

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за социјалну политику

Основни индикатор реализације:

Број младих који су корисници локалних сервиса и програма

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Млади у ризику активно користе постојеће сервисе и програме

Планиране активности:

- а) Подржати развој локалних сервиса за ефикасно, оптимално и благовремено информисање младих у ризику од социјалне искључености
- б) Обезбедити медијску подршку информисању о доступним сервисима и програмима за подршку младих у ризику од социјалне искључености
- ц) Подржати активности континуираног истраживања степена коришћења постојећих услуга намењених младима у ризику од социјалног искључења

Резултат 2: Запослени у институцијама здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања су компетентни за пружање адекватне подршке младима у ризику од социјалне искључености

Планиране активности:

- а) Подржати механизме размене искуства запослених у институцијама здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања

- б) Развити програме сензибилизације запослених у институцијама здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања у циљу ефикасније подршке младима у ризику од социјалне искључености
- ц) Обезбедити обуку запослених у институцијама здравства, просвете, социјалне заштите и запошљавања у складу са специфичним потребама сваке категорије младих у ризику од социјалног искључења

Резултат 3: Сервиси и програми подршке младима у ризику од социјалне искључености се континуирано осавременењавају

Планиране активности:

- а) Обезбедити систем праћења адекватности сервиса и програма подршке младима у ризику од социјалног искључења
- б) Подржати активности прилагођавања постојећих сервиса и програма подршке младима у ризику од социјалног искључења

8. БЕЗБЕДНОСТ МЛАДИХ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Унапређени услови за развијање безбедносне културе младих

Основни индикатор реализације:

Процент младих који је учествовао у програмима који развијају безбедносну културу

8.1. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

Не можемо рећи да постоји потпуни недостатак превентивних и интервентних програма који се баве безбедношћу младих, али чињеница је да су млади и даље небезбедни и несигурни и то врло често у срединама где се то најмање очекује, као што су на пример, породица или школска средина. За то постоји више разлога, а само један од њих може бити и недостатак података који говоре о ефикасности бројних иницијатива и програма. Такође, већина програма покрива школску популацију на нивоу основне школе. Недостају програми намењени ученицима средњих школа, односно младима старије узрасне категорије, као и програми који подржавају родну равноправност.

Специфични проблем:

Постојећи програми и пројекти су селективни у погледу обухвата безбедносних ризика и претњи којима су млади изложени и у погледу узрасне категорије младих којима су намењени.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Успостављено свеобухватно и континуирано образовање младих о безбедносним изазовима, ризицима, претњама и безбедном понашању у различитим животним окружењима и ситуацијама.

Носилац реализације:

Министарство надлежно за образовање

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Број акредитованих програма за младе који развијају безбедносну културу

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Успостављен је и уређен начин континуираног развијања безбедносне културе младих

Планиране активности:

- а) У редовне школске активности и наставу увести нове облике и начине рада са ученицима који ће им помоћи да стекну знања, вештине и способности из области безбедности
- б) Ваншколске активности проширити темама које конкретно обрађују неки безбедносни проблем који ученици могу имати у школском окружењу или ван њега и наставити са спровођењем постојећих тема у складу са потребама и интересовањима ученика и школе.
- в) Развијати програме на локалном нивоу које ће омогућити широк спектар информација као и систем обуке и оспособљавања за реаговање на безбедносне претње у непосредном окружењу младих
- г) Развијати промотивне кампање и акције од стране различитих актера цивилног друштва на локалном нивоу

Резултат 2: Успостављен је систем акредитације програма са дефинисаним критеријумима и стандардима

Планиране активности:

- а) Унапредити важеће критеријуме и стандарде према којима се спроводе програми везани за безбедност младих
- б) Извршити реакредитацију постојећих програма који се спроводе у оквиру школског система према новим критеријумима и стандардима
- в) Утврдити критеријуме и стандарде за програме који се спроводе ван школског система
- г) Одредити критеријуме и стандарде за програме који се развијају за младе старије узрасне категорије и критеријуме који прате специфичне потребе жена и мушкараца, односно питања пола, рода и равноправности

Резултат 3: Развијени су разноврсни и свеобухватни програми који се баве савременим безбедносним ризицима и претњама којима су млади изложени

Планиране активности:

- а) Уредити посебан каталог програма који се се баве безбедносним темама и младима на националном и локалном нивоу
- б) Извршити категоризацију програма, према различитим критеријумима (према природи ризика и претњи –они који долазе из сфере природе, сфере друштва или техничко-технолошке сфере)
- в) Обезбедити на локалном нивоу обухват свих безбедносних ризика и претњи којима су млади изложени, узимајући у обзир и родну димензију – од безбедности у саобраћају до ризика од различитих облика криминала, природних катастрофа, сексуалног, дигиталног и других облика насиља
- г) Организовање и спровођење кампања и промоција на локалном нивоу које обухватају специфичне безбедносне проблеме младих на том простору

Резултат 4: Обезбеђени су услови за умрежавање и укључивање институционалних и ванинституционалних актера из области образовања, безбедности, социјалне и здравствене заштите, спорта, културе, медија и других, у реализацији програма.

Планиране активности:

- а) Мреже и партнерства између институција на локалном нивоу, утврдити званичним споразумима, меморандумима о сарадњи или протоколима
- б) Надоградити концепт виртуелне комуникације са младима који имају проблем безбедносне природе где су сви институционални и ванинституционални актери међусобно повезани
- в) Утврдити листу заинтересованих страна и начин њиховог ангажовања према природи безбедносних проблема младих у локалној заједници

8.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

Запажа се велико учешће младих у насилном криминалу. Према статистичким подацима МУП-а⁴¹ у периоду од 2008. до 2013. године, од укупног броја пријављених кривичних дела млади су извршили око 51,8% кривичних дела против живота и тела и 39,5% кривичних дела против полне слободе, а такође су заступљени и у ремећењу јавног реда и мира са 50%. У области имовинског криминала извршили су 38,7% кривичних дела, а у саобраћају 36,3%. Осим тога, посебно треба нагласити да они од укупног броја изврше чак 73,8% кривичних дела у вези опојних дрога. Хелсиншки

⁴¹Иако учешће кривичних дела извршених од стране младих износи око 34% - 41%, тај проценат варира у зависности од врсте појединачног деликта. У односу на укупан број појединих кривичних дела са елементом насиља, која су у 2013. години евидентирана у полицији, од стране младих извршено је: 33,8% свршених убистава (убистава и тешких убистава), 46,7% силовања, 55,7% тешких телесних повреда и 44,7% лакших телесних повреда, 19,8% насиља у породици, 31,4% разбојништва, 62,1% насилничких понашања и 63,6% насилничких понашања на спортској приредби или јавном скупу.

одбор за људска права у Србији спровео је истраживање 2011. године о ставовима и вредносним оријентацијама средњошколаца у Србији. Средњошколци испољавају прилично стереотипне ставове, углавном су традиционални и конзервативни. Истраживање је показало да 41% испитаних средњошколаца сматра да је ЛГБТ популација болесна, а 22% сматра да особе другачије сексуалне оријентације заслужују батине. Такође, шовинистички однос према Ромима исказује 70% анкетираних ученика а међу „српским непријатељима“ на врху листе су Албанци.⁴²

Специфични проблем:

Присутност вршњачког насиља, насиља међу навијачким групама, насиља према ЛГБТ популацији, насиља у партнерским односима и према странцима, непоштовање људских и мањинских права и честа употреба оружја.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Развијени и примењени програми толеранције, поштовања људских и мањинских права, прихватања различитости и неговања ненасилних начина комуникације.

Носилац реализације:

орган надлежан за људска и мањинска права
Министарство надлежно за унутрашње послове
Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Смањење свих облика насиља у којима учествују млади и који се врше на штету младих

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Наставни програми, медијски садржаји и различити облици информисања младих обogaћени су темама о социокултурним, верским, сексуалним и другим различитостима

Планиране активности:

- а) Дефинисати смернице и препоруке за садржаје који ће обогатити наставне и медијске програме и друге облике информисања младих садржајима о социокултурним, верским и другим различитостима
- б) Унапредити ниво обуке наставника који ће примењивати нове садржаје у раду са младима
- в) Подржати истраживања и програме који обрађују најчешће стереотипе и предрасуде и проналазе начине како да их младе превладају/потисну

⁴² Марија Радман (2011), Ставови и вредносне оријентације младих средњошколаца у Србији, Хелсиншки одбор за људска права и Агенција за европске интеграције и сарадњу са удружењима, Београд.

Резултат 2: Развијени су и примењени нови програми обуке и стручног усавршавања за рад са младима

Планиране активности:

- а) Увести нове облике учења који унапређују комуникацију између различитих друштвених група којима млади припадају
- б) Подржати развој образовног материјала и методологије који помажу у раду са младима на безбедносне теме
- в) Активно укључити младе у креирање програма обуке и стручног усавршавања
- г) Развити програме обуке за вршњачко менторство

Резултат 3: Ангажованост медија и других актера у друштву у «разбијању» предрасуда и стереотипа у друштву

Планиране активности:

- а) Подржати развој и промоцију нових облика интеркултуралног учења
- б) Реализовати информативне и едукативне активности које промовишу и помажу бољи положај осетљивих група младих
- в) Развијати интегративне моделе информисања који мањине приказују као део шире друштвене групе, а не гетоизирани
- г) Подржати активности коришћења друштвених мрежа за постављање садржаја и могућности дељења информација о мањинама или маргинализованим друштвеним групама

Резултат 4: Млади су развили негативне ставове поводом ношења и употребе оружја и оруђа и експлозивних направа у решавању проблема са којима се суочавају у свакодневном животу

Планиране активности:

- а) Развијати програме социјалних и емоционалних вештина који смањују ризична понашања употребе оружја и оруђа и експлозивних направа
- б) Успоставити нове начине информисања младих о потенцијалним опасностима ношења и употребе оружја и оруђа и експлозивних направа
- в) Спроводити континуиране кампање о штетности ношења и употребе оружја, оруђа и експлозивних направа
- г) Обезбедити доследну примену закона који се односе на издавање дозвола за држање ватреног оружја, као и појачана контрола чувања оружја и експлозивних направа

8.3. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 3:

Млади су чешће учиниоци, него што су жртве кривичних дела. У просеку, годишње учешће кривичних дела извршених од стране младих, износи око 34% - 41%

од укупног броја кривичних дела у Републици Србији, која је полиција евидентирала и пријавила надлежним органима гоњења. На нивоу једне године, кривичним пријавама буде обухваћено између 22.500 и 27.000 младих, што је 44% - 48% од укупно идентификованих учинилаца. На основу оваквих статистичких података, евидентна је велика заступљеност младих у криминалу (посебно треба истаћи да они изврше око 50% насилног криминала и преко 70% кривичних дела у вези опојних дрога). У периоду од 2008. до 2013. године, због извршења 245.914 кривичних дела, полиција је против 148.819 лица из категорије младих поднела кривичне пријаве. Међу пријављеним учиниоцима наведене старосне групе, лица мушког пола чинила су чак 92% а женског пола свега 8%. Знатно већи број кривичних дела у односу на регистроване учиниоце указује да су млади склони рецидивизму у вршењу појединих кривичних дела (најчешће имовинских и деликата у вези опојних дрога).⁴³ У просеку, годишње учешће кривичних дела извршених на штету младих лица износи 22% до 28% од укупног броја кривичних дела којима су оштећена физичка лица у Републици Србији. На нивоу једне године у полицији се евидентира између 16.500 и 18.500 младих (око 66,5% мушког и 33,5% женског пола) који су у физичком, материјалном или неком другом погледу оштећени кривичним делима, што чини четвртину од укупног броја оштећених. Према статистичким подацима МУП-а (2008-2013), од укупног броја пријављених кривичних дела на штету младих извршено је 46% кривичних дела против живота и тела и 37,4% кривичних дела против полне слободе. Међу идентификованим жртвама трговине људима 57,2% чиниле су особе старости између 15 и 30 година, 48,8% у случају силовања и 22,8% у случају насиља у породици.

44

Специфични проблем:

Велики удео младих се јавља као учиниоци кривичних дела и прекршаја, веома често усмерених према такође младим људима и велики проценат младих у односу на укупну популацију је жртва и трпи последице насилног деликта а не постоје адекватни програми за ресоцијализацију и реинтеграцију.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3:

Унапређени програми рада са младима који су учиниоци кривичних дела и прекршаја, уз побољшану заштиту младих који су жртве насиља.

Носилац реализације:

Министарство надлежно за правду
Министарство надлежно за унутрашње послове
Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

⁴³Извештај МУП-а (септембар, 2014) , Безбедност младих у Републици Србији у периоду од 2008. до 2013. године, припремљен специјално за потребе израде Националне стратегије за младе 2015 -2025, Београд.

⁴⁴ Ибид..

Број младих корисника програма за ненасилну комуникацију, ресоцијализацију и реинтеграцију младих учинилаца насилних деликата или жртава насилних деликата

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Смањено насиље које врше млади и смањено насиље на штету младих

Планиране активности:

- а) Подржати активности промовисања толеранције и разумевања међу младима и позитивних вредности и примера добре праксе
- б) Подржати програме развоја вештина ненасилног решавања конфликта

Резултат 2: Постигнута усклађеност програма који су намењени младима склоним насилном понашању и програма који су намењени младима који су жртве насилног понашања других

Планиране активности:

- а) Развити нове програме третмана младих који су били у сукобу са законом
- б) Развијени нови облици рада и сарадње институција које брину о младима склоним насилном понашању и младима жртвама насиља
- в) Развити нове програме третмана за малолетна лица у притвору и установама за извршење кривичних санкција према малолетницима
- г) Развити нове програме подршке младима који су били жртва насиља, нарочито жртва родно заснованог насиља

Резултат 3: Обезбеђена боља сарадња институционалних и ванинституционалних актера у креирању заједничких програма и активности

Планиране активности:

- а) Успоставити нове облике рада и сарадње институција које се баве младима који су склони насиљу и криминалу и институција које се баве заштитом младих који су жртве насиља и криминала
- б) Обезбедити укључивање ванинституционалних актера у реализацију програма који на локалном нивоу развијају услуге ресоцијализације и реинтеграције младих који су били на заводским мерама
- в) Обезбедити укључивање ванинституционалних актера у реализацији програма који на локалном нивоу развијају услуге подршке младима који су били или су тренутно жртве насиља
- г) Унапредити механизме за побољшање услуга терапије и подршке младима жртвама насиља

Резултат 4: Унапређена међусекторска сарадња у идентификовању, планирању и пружању услуга, које одговарају потребама младих

Планиране активности:

- а) Успоставити механизме реинтеграције и подржати могућности запошљавања младих који су након извршене заводске мере, поново у ризику од новог криминалног понашања
- б) Евидентирати и развити нове услуге према младима који су у ризику, разврстане према узрасту младих (млађи малолетник, старији малолетник и млађе пунолетно лице)
- в) Успоставити нове програме рада са младима жртвама насиља у складу са њиховим потребама узимајући у обзир и димензију родно заснованог насиља
- г) Омогућити већу укљученост младих у креирању програма који се баве третманом или терапијом младих који су у ризику од криминала

9. ЗДРАВЉЕ И БЛАГОСТАЊЕ МЛАДИХ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Унапређено здравље и благостање младих развојем здравих стилова живота

Основни индикатор реализације:

Број младих који користе стандардизоване превентивне и образовне програме и сервисе за унапређење здравих стилова живота

9.1 КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

Ментално здравље је део општег здравља и добро ментално здравље веома је битно за младе људе јер им омогућава да развију свест о себи, о правим животним вредностима, о ономе шта их окружује, али и помаже да развију способност за препознавање проблема и превазилажење и решавање стресних ситуација. Болести зависности имају хроничан ток и доводе до тешких поремећаја психичког и телесног здравља младих, односно угрожавају или заустављају њихов нормалан психо-физички развој. Све чешће до првог узимања дроге долази у узрасту од 11 до 13 година. Иницијалне супстанце су најчешће дуван, алкохол, канабиноиди, седативи, појединачно или у комбинацији, али иницијалне дроге су и опиоиди (посебно код девојака) и амфетамини. Истраживање које је спровео Институт за јавно здравље Србије “др Милан Јовановић Батут” показује да је укупно 64,5% становника Србије у току свог живота пушило цигарете. Подаци истраживања НинаМедије из 2014. године показују да су 26% пушачи управо млади. Употреба илегалних дрога, бар једном у току живота, забележена је код 8% испитаника, старости од 18 до 64 године. Најчешће коришћена илегална дрога међу одраслом популацијом је канабис (марихуана и хашиш), чија је употреба, бар једном у току живота, забележена код 7,7% испитаника узраста од 18 до 64 године. Употреба других илегалних дрога је врло ретка.

Када говоримо о полно преносивим болестима све више преовладава свест да су млади људи ти који могу променити ток и смер епидемије полно преносивих инфекција. Млади људи не поседују довољно знања и нису довољно информисани о заштити репродуктивног здравља и у сексуалне односе ступају јако рано и неспремно, тако да представљају категорију становништва Републике Србије са посебним факторима ризика за настанак оштећења репродуктивног здравља. Студије показују да се у прве сексуалне односе ступа веома рано и млади се затичу физички и психички неспремни.

Сексуална едукација скоро и да не постоји. Услед незнања, стида и непросвећености највећи број њих не користи средства за контрацепцију, због чега међу вршњацима из Европе предњаче по броју оболелих од полно преносивих болести и намерним прекидима трудноће. Према подацима Института за јавно здравље Србије од 1984. до краја 2013. године у Републици Србији је регистрована 3001 особа инфицирана ХИВ-ом, од којих су 1692 особе оболеле од сиде. Према истим подацима 1159 особа инфицираних ХИВ-ом је умрло (1061 особа је умрла од сиде). Почетком 2014. године у Србији су 1842 особе живе са ХИВ-ом. Процењује се да још 1800 особа не зна да је инфицирано ХИВ-ом, односно процењена преваленција ХИВ инфекције у популацији узраста 15 и више година је мања од 0,1%. Од 2002. године региструје се пораст учешћа младих узраста од 15–29 година међу новодијагностикованим ХИВ позитивним особама (47% у 2008, односно 30% у 2013. према 22% током 2002. године).

Специфични проблем:

Тренд повећања ризичног понашања и погоршања здравља младих као и непостојање адекватних програма превенције и сервиса у циљу смањења штете

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Програми здравствене превенције младих су унапређени и доступни већем броју младих

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину
Министарство надлежно за здравље

Основни индикатор реализације:

Број младих који су корисници превентивних програма

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Стандардизовани превентивни и образовни програми и сервиси за превенцију и унапређење здравља младих

Планиране активности:

- а) Формирати Радне групе за унапређење квалитета превентивних програма (предлаже стандарде, даје препоруку о начинима имплементације и начинима праћења)
- б) Израдити и развити едукативне програме и сервисе за превенцију
- в) Формулисати критеријуме за процену квалитета програма ОЦД и КЗМ који спроводе програме превенције у образовним установама и установама социјалне заштите

Резултат 2: Имплементирани програми едукације и информисаности младих, родитеља и наставника за превенцију болести зависности, полнопреносивих инфекција и ХИВ/сиде и унапређење репродуктивног, менталног и општег здравља младих

Планиране активности:

- а) Подржати обуке за вршњачке едукаторе за превенцију болести зависности од психоактивних супстанци, игара на срећу и нових медија
- б) Подржати програме обуке младих за превенцију болести зависности од психоактивних супстанци, игара на срећу и нових медија
- в) Подржати програме обуке родитеља и наставника за превенцију болести зависности од психоактивних супстанци, игара на срећу и нових медија
- г) Подржати активности информисања за превенцију болести зависности
- д) Подржати обуке за вршњачке едукаторе за превенцију полно преносивих инфекција и ХИВ/сиде
- ђ) Подржати програме обуке младих за превенцију полно преносивих инфекција и ХИВ/сиде
- е) Подржати програме обуке родитеља и наставника за превенцију полно преносивих инфекција и ХИВ/сиде
- ж) Подржати активности информисања за превенцију полно преносивих инфекција и ХИВ/сиде
- з) Подржати обуке за вршњачке едукаторе за унапређење репродуктивног здравља младих
- и) Подржати програме обуке младих за унапређење репродуктивног здравља младих
- ј) Подржати програме обуке родитеља и наставника за унапређење репродуктивног здравља младих
- к) Подржати активности информисања за унапређење репродуктивног здравља младих
- љ) Подржати обуке за вршњачке едукаторе за унапређење менталног здравља младих
- м) Подржати програме обуке младих за унапређење менталног здравља младих
- н) Подржати програме обуке родитеља и наставника за унапређење менталног здравља младих
- њ) Подржати активности информисања за унапређење менталног здравља младих

- o) Подржати обуке за вршњачке едукаторе за унапређење општег здравља младих
- p) Подржати програме обуке младих за унапређење општег здравља младих
- p) Подржати програме обуке родитеља и наставника за унапређење општег здравља младих
- c) Подржати активности информисања за унапређење општег здравља младих

9.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

Према подацима из истраживања о здрављу становништва Србије из 2006. године, више од две трећине одраслог становништва у Србији је физички неактивно. Физичка неактивност се сврстава у водеће факторе ризика који доводе до појаве многих незаразних болести. С обзиром на то да је велики број неактивних људи, овај проблем представља проблем целог друштва, а не само појединца. Према подацима истраживања које је спровео Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ у Србији је гојазан скоро сваки пети одрасли становник (18.6%), сваки трећи становник пуши (33.6%), око 40% свакодневно или повремено конзумира алкохол, а скоро половина становништва има хипертензију (46.5%).

Поред овог истраживања треба имати у виду и истраживање које је на територији Европске уније спровела Европска комисија (ЕУРОБАРОМЕТАР), као и истраживање које је на територији Републике Србије, а на захтев Министарства омладине и спорта, спровео ЦЕСИД. Компарација резултата ова два истраживања показала јеследеће:

- 40 % становника ЕУ изјавило је да се спортом бави бар једном недељно, док се спортом једном недељно у Србији бави само око 10 % становника;
- 34 % становника ЕУ изјавило је да се не бави физичким вежбањем, док се у Србији физичким вежбањем не бави чак 56 % одсто популације.

Када се упореде подаци истраживања ЕУРОБАРА и ЦЕСИД-а може се видети да је недостатак времена основни разлог слабог учешћа људи у спортским активностима и у ЕУ и код нас, јер је 45 % испитаника Европске уније ово навело као основни разлог, док је у Србији тај број нешто мањи и креће се на нивоу од око 40 %. Непостојање предмета у основним и средњим школама о здравим стилевима живота додатно смањује услове и могућности за њихов развој код младих. Образовни систем у школама ученицима треба да поред квалитетног знања, пружи и могућност за развој њихових физичких, психичких и социјалних потенцијала. Подизање свести о здравим стилевима живота кроз образовни предмет у школи умногоме ће помоћи младима да стекну знања о менталном здрављу и потреби развијања позитивних ставова који ће им помоћи да смање ризике по своје здравље.

Специфични проблем:

Тренд погоршања здравља младих, повећања ризика и одсуство подршке омладинских иницијатива за унапређење здравих стилова живота и система здравствене заштите као и смањење бављења споретским активностима.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Створени услови за развој здравих стилова живота

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за здравље

Основни индикатор реализације:

Број развијених инструмената за подршку здравим стиливима живота

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Упостављена међусекторска сарадња на локалним, покрајинском и националном нивоу

Планиране активности:

- а) Израдити и развити модел сарадње у области превенције (повезивање свих актера укључених у превенцију-локална самоуправа, здравство, просвета, омладина и спорт, рад и социјална политика, законодавни аспект)
- в) Подстицати партнерски однос у имплементацији програма промоције здравих стилова живота
- г) Подржати формирање Савета за здравље као мултисекторског тела
- д) Развити и имплементирати смернице/критеријуме за финансирање пројеката на локалном нивоу за локалне самоуправе
- ђ) Успоставити и имплементирати систем обезбеђивања / контроле квалитета програма превенције

Резултат 2: Успешно се прати динамика, начини, као и трендови злоупотреба и зависности међу младима

Планиране активности:

- а) Подржати праћење трендова злоупотреба
- б) Подржати истраживање о злоупотреби и зависности
- в) Подржати мапирање програма превенције

Резултат 3: Спроведена редовна истраживања у циљу праћења тренутног стања и здравља младих, као и утврђивања нових трендова

Планиране активности:

- а) Спровести истраживања у циљу праћења тренутног стања и здравља младих
- б) Пратити нове трендове и усавршавати програме

Резултат 4: Израђена нова Стратегија здравља младих Републике Србије

Планиране активности:

- а) Подржати активности заговарања за израду Стратегије здравља младих Републике Србије
- б) Подржати израду Стратегије за здравље младих Републике Србије

Резултат 5: Успостављен институционални оквир здравствено васпитног садржаја кроз увођење изборног предмета у основним и средњим школама „Здрави стилови живота младих“

Планиране активности:

- а) Подржати активности заговарања за увођење изборног предмета Здрави стилови живота младих у основним и средњим школама
- б) Предмет „Здрави стилови живота младих“ спроводи се у основним и средњим школама
- в) Оснивање Радне групе за развој програма (предлаже програм, даје препоруку о начинима имплементације и начинима праћења)

Резултат 6: Унапређено квалитетно провођење слободног времена младих кроз организацију активности у сарадњи са спортским и културним установама и организацијама

Планиране активности:

- а) Развити и унапредити доступност спортских установа младима
- б) Развити и унапредити доступност културних установа младима
- в) Развити и унапредити доступност организација младима

Резултат 7: Побољшани материјално - технички услови у циљу доступности младима да се баве спортом

Планиране активности:

- а) Подржати изградњу, санацију и адаптацију затворених и отворених спортских објеката намењених за реализацију наставе физичког васпитања и ваннаставних активности у оквиру школског и универзитетског спорта
- б) Подржати изградњу јавних вежбалишта на отвореном

Резултат 8: Развијен сензибилитет према спорту и рекреацији који ће водити ка њиховом доживотном учешћу или у спорту или у рекреацији

Планиране активности:

- а) Подржати активности информисања о редовним физичким активностима у функцији здравља
- б) Повећати доступност јавних вежбалишта на отвореном и спортских терена

Резултат 9: Повећан број спортских секција и других ваннаставних спортских и рекреативних активности у оквиру школског и универзитетског спорта

Планиране активности:

- а) Унапредити и развити систем школских такмичења кроз школска спортска такмичења организована по моделу лигашких такмичења, мењања спортских дисциплина, полне заступљености и равномерности
- б) Подржати и развијати повећање понуда спортских секција у школама
- в) Стварати услове за испуњење критеријума да за свако дете / ученика буде обезбеђена минимум једна спортска секција
- г) Подржати активности увођења наставе физичког васпитања на свим годинама студија, са процесом студирања по болоњској декларацији

9.3. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 3:

Младима у ризику сматрају се сви они млади чије је здравље под повећаним ризиком за оболевање у односу на општу популацију младих. Најрањивији млади у ризику свакако су ињектирајући корисници/це дрога, сексуалне раднице/ци, мушкарци који имају сексуалне односе са мушкарцима, млади на институционалном смештају, млади ромске етничке припадности и млади на издржавању кривичних заводских санкција.

Министарство здравља Републике Србије је 2012.године међу популацијама под повећаним ризиком од ХИВ-а спровело истраживање по чијим се резултатима може закључити да су одлике младих у ризику: низак ниво знања и бриге о сопственом здрављу, недовољно коришћење служби здравствене заштите, незапосленост, стигма и дискриминација коју доживљавају од опште популације, рано сусретање са проблемима специфичним за одрасле, рано ступање у сексуалне односе, промискуитет и коришћење алкохола, дувана и дрога.

Са друге стране ризик од оболевања и преношења болести у овој популацији је знатно већи у односу на општу популацију младих, те је неопходно посветити посебну пажњу креирању мера адекватних за бригу о здрављу младих у ризику. Стварање сервиса за превентивне и едукативне програме младих у ризику кроз клубове и теренски рад свакако је начин да се подигне ниво свести младих о ризицима, с једне стране, али ће са друге стране помоћи у развијању концепта системске бриге о младима у ризику.

Специфични проблем:

Тренд увећања броја младих који су изложени неком од ризика (социјални, здравствени, економски), опадање квалитета њиховог здравља, као и непостојање адекватних програма превенције и сервиса.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3:

Унапређене активности подршке младима у ризику

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за здравље

Министарство надлежно за социјалну политику

Основни индикатор реализације:

Број младих у ризику који користе програме подршке

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Стандардизовани сервиси за превентивне и едукативне програме младих у ризику кроз клубове за младе у ризику и теренски рад

Планиране активности:

- а) Формирати Радну групу за унапређење квалитета превентивних програма младих у ризику (предлаже стандарде, даје препоруку о начинима имплементације и начинима праћења)
- б) Израдити и развити програме сервиса за младе у ризику

Резултат 2: Пружена систематска подршка младима у ризику и умањена дискриминација

Планиране активности:

- а) Подржати формирање и програме Клубова за младе у ризику
- б) Подржати оспособљавање / едукацију теренских радника
- ц) Подржати програме пружања услуга младима у ризику

Резултат 3: Успешно имплементиран програм повећања сензибилности установа (тужилаштво, судство, полиција, Центар за социјални рад, и сл.) које се баве младима у ризику

Планиране активности:

- а) Израдити и развити програме едукације припадника институција система
- б) Подржати програме едукација представника тужилаштва судства, полиције, Центара за социјални рад

10. АКТИВИЗАМ И АКТИВНО УЧЕШЋЕ МЛАДИХ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Млади активно учествују у друштвеном, јавном и политичком животу, у свим процесима доношења одлука, њиховом спровођењу, надзору и унапређењу на свим нивоима и перспективе младе се интегрисане у све јавне политике

Основни индикатор реализације:

Млади учествују у друштвеном и јавном животу и активно доприносе унапређењу своје заједнице

10.1. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

Правни и политички оквир који ствара повољну и стимулативну средину за учешће и активизам младих могуће је развити уколико се развију механизми за интегрисање младих у јавне политике. Омладински активизам поред друштвеног представља и политички активизам, односно равноправно учешће младих у решавању за њих битних проблема, али и у доношењу неких одлука у заједницама у којима живе. Млади људи су у сваком друштву носиоци промена и зато им треба посветити велику пажњу и укључити их у решавање битних друштвених, економских, културних, социјалних и политичких проблема и пружити им подршку у развоју таквог активизма. Активизам може обухватати широк спектар активности: од учествовања у раду политичких странака, синдиката и струковних организација кроз изборни процес или учествовање у доношењу одлука у јавним политикама (политички активизам), преко креативног изражавања (културни активизам) до низа иницијатива, манифестација и пројеката различитих удружења (друштвени ангажман у ширем смислу).

Активизам младих се најбоље развија и јача кроз групе какве су НВО-и, удружења, канцеларије за младе и сл.

Према подацима који постоје, на територији Србије је од 2012. до септембра 2014. године евидентирано 875 удружења и савеза од чега је 521 удружење младих, 339 удружења за младе, 15 савеза удружења младих и удружења за младе. Од усвајања Закона о младима 2011. године до августа 2014. године ниједно удружење није стекло статус кровног савеза, док је до августа 2014. године регистровано осам савеза младих. Национална Асоцијација Практичара/ки Омладинског Рада – НАПОР, основана је 2009. године и тренутно има преко 80 пуноправних и 10 придружених чланица организација цивилног друштва. Све оне спроводе омладински рад у Републици Србији и њихов основни циљ је осигурање квалитета програма омладинског рада и професионализације омладинског рада у Републици Србији. Највише представничко тело младих у Србији представља Кровна организација младих Србије (КОМС). КОМС је савез удружења који је до августа 2014. године окупио 81 организацију чланицу (организације младих и за младе) са територије Републике Србије и која је 2012. године прва организација из Србије постала део ЕУФ. Значајан допринос омладинском организовању дале су и студентске организације које имају дугу историју бављења омладинском политиком, као и волонтерске организације и волонтерски сервиси.

Специфични проблем:

Правни и политички оквир не подстиче и не стимулише учешће и активизам младих, јер не ствара адекватне услове за остваривање омладинског учешћа и активизма. Не постоје у довољној мери ефикасни механизми за интегрисање омладинских перспектива у јавне политике, као ни механизми контроле, надзора и евалуације механизма и структура за учешће и активизам младих. Омладински рад још увек није формално признат и стандардизован, те не постоји професионално бављење младима и омладинском политиком.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Унапређен је правни и политички оквир за учешће и активизам младих⁴⁵ а перспективе младих су интегрисане у све јавне политике, на свим нивоима.

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за државну управу

Основни индикатор реализације:

Процент развојних политика који је уврстио перспективу младих

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Правни и политички оквир ствара повољну и стимулишућу средину за учешће и активизам младих, као и искорењивање институционалних и системских неједнакости са којима се млади суочавају

Планиране активности:

- а) Израдити свеобухватну анализу правног и политичког оквира за учешће и активизам младих на националном, покрајинском и локалном нивоу
- б) Подржати измене и допуне и усвајање прописа и политичких аката које се односе на учешће и активизам младих на националном, покрајинском и локалном нивоу⁴⁶
- в) Подржати усвајање афирмативних мера за учешће и активизам младих
- г) Развити смернице и препоруке за локалне субјекте омладинске политике
- д) Подржати израду ЛАП за младе

Резултат 2: Унапређен је правни и политички оквир за учешће и активизам младих

Планиране активности:

⁴⁵ Односи се на прописе и процедуре за учешће- процесна права, и делимично обухвата механизме учешћа и активизма.

⁴⁶ Измене и допуне се врше на основу спроведених истраживања и анализа.

- a) Подржати и подстицати истраживачке и иновативне пројекте, програме и активности за подстицање и унапређење учешћа и активизма младих на националном, покрајинском и локалном нивоу
- б) Подржати креирање и функционалну примену модела ко-менаџмента

Резултат 3: Обезбеђени су услови за омладински одговорно буџетирање

Планиране активности:

- a) Спроводити анализу буџета са аспекта младих на националном, покрајинском и локалном нивоу
- б) Израдити и развијати стандарде, смернице и индикаторе за омладински одговорно буџетирање
- в) Подстицати и подржавати учешће младих у планирању буџета на националном, покрајинском и локалном нивоу
- г) Подржати финансијске одрживости омладинских организација, механизма, иницијатива, програма и активности на националном, покрајинском и локалном нивоу

10.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

Упркос друштвеној и политичкој функцији коју омладинске организације врше, уочава се недостатак подстицајне средине за развој омладинског цивилног сектора и промоцију и заштиту грађанског простора младих. Разлог оваквог стања лежи у чињеници да су капацитети субјеката омладинске политике слабо развијени и да треба интензивно радити на њима како би се повећало само учешће и активизам младих и омогућила изградња партнерства са младима на свим нивоима. Са друге стране, кровне омладинске организације немају институционално финансирање и подршку што додатно отежава њихов рад и функционисање и онемогућава их да сами раде на подизању капацитета оних који се баве омладинском политиком.

Млади су неретко дискриминисани на основу својих година, што се посебно уочава код младих узраста између 15 до 18 година, као и младих припадника осетљивих група који су изложени вишеструкој маргинализацији и дискриминацији. Дискриминација и маргинализација младих негативно утиче на учешће и активизам и доприноси даљој маргинализацији и слабљењу младих и омладинских структура и механизма. Тако на пример 58.7 % младих је потпуно незаинтересовано за активно учешће у друштвено политичким дешавањима у Србији и 13.8% испитаника је незаинтересовано, од чега највећа незаинтересованост влада међу младима између 20-24 године живота и младима између 15-19 и креће се до чак 77.6%. Такође често постоји несклад између доносиоца одлука и младих о виђењу учешћа, па тако 97,1 % испитаних представника локалне заједнице сматра да млади имају могућност утицаја на одлучивање што је у колизији са податком да је 63 % представника локалних власти изјавило да у њиховим срединама постоје механизми за учешће младих. У истом истраживању 78,8% младих тврди да нису присуствовали састанку са представницима општине, 85,6% није било равноправно укључено у доношење одлука са представницима власти, 67,8% није

присуствовало консултацијама са доносиоцима одлука, 53.1% није присуствовало састанку са представницима школе.

Јачање капацитета младих за бављење омладинском политиком и њихово учешће у међународној сарадњи је веома битно јер активизам младих има значајну друштвену функцију- млади се оснажују да преузму виталну улогу у сопственом развоју, као и у развоју своје заједнице, стичу вештине, знања, штите специфичне интересе и права младих, смањују неједнакости и истичу демократију и младе као основне друштвене вредности.

Специфични проблем:

Субјекти омладинске политике, државни и недржавни актери, немају довољно развијене и изграђене капацитете у области учешћа и активизма младих, одрживе и ефикасне платформе координације и сарадње, права младих, међународне сарадње у области учешћа и активизма младих, а нарочито изградње и одржавања партнерства са младима.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Изграђени су и развијени капацитети субјеката омладинске политике и унапређено учешће у међународној сарадњи

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Број младих који учествују у активностима субјеката омладинске политике и међународним активностима

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Млади учествују и доприносе регионалним и глобалним процесима доношења одлука, њихове, имплементације и праћења као и међународне сарадње младих уз активну подршку надлежних институција субјеката омладинске политике

Планиране активности:

- а) Развити и успоставити програм Омладинског делегата
- б) Подржати учешће младих у регионалним и међународним процесима доношења одлука
- в) Подстицати пројекте у области међународне сарадње и помоћи младима

Резултат 2: Актери омладинске политике имају знања, вештине и капацитете за спровођење омладинске политике и изградњу партнерства и сарадње са младима

Планиране активности:

- а) Изградити и развити капацитетесвих субјеката омладинске политике

- б) Унапредити функционисање националног Савета за младе, покрајинског Савета и локаних Савета за младе

Резултат 3: Права младих, као и учешће и активизам су признати и створени су механизми за њихову заштиту и унапређење

Планиране активности:

- а) Израдити анализу признатих права младих у Србији
- б) Подржати иницијативе за признавање специфичних права младих
- в) Обезбедити младима приступ правди

10.3. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 3:

Закон о волонтирању усвојен 26. маја 2010. године са циљем да постави оквир за промоцију и ширење културе и праксе волонтирања, али и за прикупљање података о волонтирању како би се обезбедио извор за статистичку обраду и приказивање упоредивих података о волонтирању, не представља задовољавајући правни оквир за промоцију волонтирања као активности од интереса за Републику Србију, односно од јавног интереса, што се наводи као циљ закона. Закон производи изразито негативне последице за промовисање и стимулисање културе волонтирања у Републици Србији, што се више пута доказало у пракси. Подједнако негативне ефекте на волонтирање имају и прописани механизми за прикупљање података. Закон усложњава поступак организовања волонтирања прописујући бројне техничке и административне процедуре и тиме повећава и трансакционе трошкове организовања волонтирања. Током ванредне ситуације показало се да сам закон има и недостатке око ангажовања и саме заштите волонтера.

Непостојање финансијске подршке организаторима волонтирања за промоцију и мобилисање волонтера утиче на лошу културу волонтирања и волонтерске вредности у заједници. Актери у сектору образовања нису подстакнути да промовишу, подрже и препознају волонтирање у школама и на факултетима.

Специфични проблем:

Правни оквир за волонтирање је неадекватан и не ствара стимулишући средину за остваривање друштвене функције волонтирања међу младима.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3:

Унапређено и створено повољно окружење за волонтирање међу младима и за младе

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину
Министарство надлежно за рад

Основни индикатор реализације:

Број младих укључених у програме волонтирања

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Осигурана је подстицајна средина за волонтирање кроз праћење и реаговање на трендове у волонтирању младих

Планиране активности:

- а) Подстицати међугенерациску сарадњу кроз програме волонтирања
- б) Подстицати инклузивно волонтирање и допринос социјалној укључености и кохезији различитих рањивих категорија.
- в) Развити програме волонтирања у кризним ситуацијама, заштити од природних катастрофа и елементарних непогода
- г) Подржати мобилност младих зарад волонтирања
- д) Развити програме укључивање волонтера преко нових информационих и комуникациских технологија
- ђ) Подржати волонтирање у спорту

Резултат 2: Успостављен је правни оквир који осигурава права волонтера и волонтерских организација и управљање ризиком

Планиране активности:

- а) Подржати измену Закона о волонтирању
- б) Подржати организације да разумеју правне обавезе и унапреде управљање ризиком кроз адекватну заштиту волонтера и корисника волонтирања
- в) Олакшати укључивање свих заинтересованих страна у организовање и обављање волонтирања
- г) Формулисати критеријуме за извештање и мерење ефеката волонтирања

Резултат 3: Оснажене су волонтерске организације и ојачан квалитет волонтерских програма и активности

Планиране активности:

- а) Подржати програме обука стручног усавршавања за организације цивилног друштва о волонтерском менаџменту у различитим сферама
- б) Подржати програме обука стручног усавршавања за организације цивилног друштва о карактеристикама волонтирања и значаја његових вредности
- в) Подржати формирање волонтерских центара
- г) Подржати програме волонтирања у оквиру волонтерских центара

Резултат 4: Успостављен је ко-менаџмент државних структура, организација цивилног друштва и других релевантних страна и учвршћена партнерства у изради политика волонтирања

Планиране активности:

- а) Формирати интерсекторску радну групу која ради на унапређењу политика волонтирања на националном нивоу
- б) Подржати умрежавање волонтерских организација
- в) Развити стандарде управљања волонтерима
- г) Развити програм волонтирања као израз друштвеног ангажмана укљученог у националне и локалне планове развоја, као и у планове решавања кризних ситуација, поплава, земљотреса и других катастрофа и тако да је препозната улога

Резултат 5: Унапређено вредновање и препознавање волонтерског рада младих као важног доприноса друштву и њихове улоге у одрживом развоју.

Планиране активности:

- а) Подржати и развити програм афирмисања волонтерског доприноса кроз Националну награду за волонтирање
- б) Подржати активности информисања за подизање свести јавности о виталном доприносу волонтерства
- в) Подржати истраживања у различитим областима волонтирања
- г) Подржати активности подстицања медија да активно преносе приче волонтера и подижу свест јавности о значају волонтирања
- д) Подржати активности за признавање и препознавање вештина стечених волонтирањем при запошљавању
- ђ) Развијати програм подстицања образовних установа да, кроз формално вредновање (бодове), мотивише ученике и студенте, да кроз волонтирање стекну вештине неформалног образовања
- е) Подржати омладинске волонтерске иницијативе
- ж) Подржати и развијати врсте и квалитет волонтерских програма
- з) Подстицати актере у сектору образовања да промовишу, подрже и препознају волонтирање у школама и на факултетима

11. МЛАДИ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Млади су активно укључени у заштиту животне средине и промоцију одрживог развоја

Основни индикатор реализације:

Број младих укључених у унапређење и заштиту животне средине и промоцију одрживог развоја.

11.1. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

При сагледавању улоге младих у области заштите животне средине и одрживог развоја, важно је имати у виду кључне проблеме, а то су свакако недовољно повезивање између сектора заштите животне средине, здравља и образовања, затим проблем сиромаштва, али и изостанак мултидисциплинарног приступа. Учешће младих у програмима образовања становништва и подизања јавне свести о значају заштите животне средине је недовољно, јер не постоје довољно развијени механизми за учешће грађана у одлучивању о проблемима везаним за ову област.

У Архуској конвенцији се нарочито наглашава потреба активнијег учешћа јавности и њене веће одговорности у домену животне средине и заговара се едукација шире јавности о правима загарантованим конвенцијом. Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08) млади су идентификовани као садашњи и будући носиоци одрживог развоја.

Природне непогоде попут земљотреса, поплава, ветрова, снежних наноса, клизања тла, пожара, саобраћајне несреће, производња и коришћење опасних материја, загађивање ваздуха, воде и земљишта и друго, указују на потребу едукације младих да препознају ризике по здравље у животној средини како би предузеле мере и активности за њихово отклањање или превазилажење.

Специфични проблем:

Млади су недовољно укључени у активности и доношење одлука у области животне средине

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Повећано је учешће младих у активностима и процесима доношења одлука у области животне средине

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за животну средину

Основни индикатор реализације:

Процент младих који учествују у програмима усмереним на заштиту животне средине и одрживи развој

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Успостављена међусекторска сарадња у циљу унапређења одрживог развоја, заштите животне средине и ублажавања ефеката климатских промена

Планиране активности:

- а) Унапредити доступност и прилагођеност информација о стању животне средине младима у сарадњи са субјектима омладинске политике

- в) Подржати оснивање Зелених савета у које су укључени представници младих
- г) Подржати успостављање сарадње између младих и тела локалне самоуправе надлежних за заштиту животне средине
- д) Подржати укључивање младих у консултативне процесе у области заштите животне средине
- ђ) Подржати координацију активности корпоративног сектора у правцу издвајања средстава за омладинске иницијативе у области заштите животне средине
- е) Подржати оснивање националних / локалних фондова за животну средину који би издвајали део средстава за активности младих на заштити и унапређењу животне средине
- ж) Укључити субјекте омладинске политике у рад тела надлежних за отклањање и превенцију ризика у случају догађаја са катастрофалним последицама

Резултат 2: Унапређени програми финансијске подршке заштити животне средине и промоцији одрживог развоја

Планиране активности:

- а) Подржати оснивање националних / локалних фондова за животну средину који би издвајали део средстава за активности младих на заштити и унапређењу животне средине
- б) Подржати координацију активности корпоративног сектора у правцу издвајања средстава за омладинске иницијативе у области заштите животне средине
- ц) Подржати субвенционисање омладинских предузетничких идеја са компонентом заштите животне средине кроз промоцију обновљивих извора енергије, екотуризма и других облика зелене економије

Резултат 3: Повећан број програма заштите животне средине и одрживог развоја које реализују субјекти омладинске политике

Планиране активности:

- а) Подржати иновативне активности заштите животне средине који реализују субјекти омладинске политике
- б) Подстицати вредновање активности младих у овој области кроз успостављање награда за најуспешније акције
- в) Подржати укључивање младих у реализацију програма заштите животне средине и одрживог развоја које спроводе релевантне међународне организације
- г) Подстицати волонтерски ангажман младих на активностима усмереним на заштиту и унапређење животне средине

11.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

У Националном програму за заштиту животне средине, у поглављу „Општи узроци проблема у животној средини“, као главни проблеми истичу се низак ниво свести о животној средини, недовољна едукација о животној средини и неадекватно учешће јавности у одлучивању. Оно што је уочљиво је велико неразумавање важности и хитности решавања ових питања у циљу очувања здравља људи. Формално образовање из области заштите животне средине у оквиру васпитно-образовног процеса, од предшколских установа до универзитета, још увек није задовољавајуће.

Недовољно неформално образовање из области заштите животне средине присутно је као последица недоступности одговарајућих информација и ограниченог интереса медија. Млади поседују таленат за развој нових форми деловања, усвајање знања, повећање свесности и промену става што им омогућава да успешно одговорају на изазове у животној средини и одрживом развоју. Основни резултат васпитања и образовања младих треба да буде усмерен ка остваривању виших стандарда живљења садашњих и будућих генерација кроз оспособљавање друштва у целини за прихватање нове филозофије живљења засноване на еколошкој етици и концепту одрживог развоја.

Специфични проблем:

Млади немају довољно знања о животној средини нити развијену свест о значају животне средине и одрживог развоја

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Развијени су свеобухватни образовни програми за животну средину и одрживи развој

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство за образовање

Министарство надлежно за животну средину

Основни индикатор реализације:

Број младих који су корисници програма за заштиту животне средине и одрживог развоја

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Имплементирани програми образовања младих, родитеља и наставника за заштиту и унапређење животне средине и одрживог развоја

Планиране активности:

- а) Подржати обуке за вршњачке едукаторе за заштиту и унапређење животне средине и одрживог развоја

- б) Подржати програме обуке младих за заштиту и унапређење животне средине и одрживог развоја
- в) Подржати укључивање родитеља у информативне активности усмерене на заштиту и унапређење животне средине и одрживог развоја
- г) Подржати програме обуке наставника за укључивање заштите животне средине и одрживог развоја у наставу и ваннаставне активности
- д) Подржати програме обуке младих за отклањање и превенцију догађаја са катастрофалним последицама

Резултат 2: Имплементирани програми информисаности младих, родитеља и наставника за заштиту и унапређење животне средине и одрживог развоја

Планиране активности:

- а) Подржати активности информисања младих за заштиту и унапређење животне средине и одрживог развоја
- б) Подржати активности усмерене на промовисање ризика по здравље узрокованих загађеном животном средином
- в) Подржати активности информисања младих о начинима отклањања и превенције догађаја са катастрофалним последицама
- г) Подржати активности информисања младих о климатским променама

12. ИНФОРМИСАНОСТ МЛАДИХ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Побољшана доступност, квалитет, релевантност и обим информација за младе

Основни индикатор реализације:

Постојање координисаног система информисања и праћења резултата информисаности младих

12.1. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

Готово 10% средстава за имплементацију НСМ 2008-2014 је утрошено на пројекте из области информисаности младих, нарочито на повећање информатичке писмености младих. Међутим, у Србији не постоји систем контроле квалитета доступних програма у области информисања младих, те се претпоставља да квалитет понуђених информација варира. На европском нивоу функционише Европска агенција за информисање и саветовање младих (ERYICA), која је 2004. усвојила Европску повељу за информисање младих, чиме су постављени стандарди омладинског рада на информисању. Србија нема чланицу у овом телу. С друге стране, слабо се системски користе доступни канали масовније комуникације који би обезбедили шире

информисање (нпр. база контаката корисника Европске омладинске картице у Србији броји преко 60.000 младих).

Специфични проблем:

Недостатак ефикасније интерсекторске сарадње и јаснијег дефинисања улога различитих актера, која би допринела бољој реализацији активности, као и омогућила бољи приступ релевантним информацијама се види као један од кључних проблема информисања младих. Информације које могу бити од значаја за младе се налазе на разним странама и нису обједињене⁴⁷

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Успостављен стандардизован механизам координације информисања младих

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Процент/број младих који користе успостављене стандардизоване механизме координације на свим нивоима

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Формиран механизам са јасно успостављеним надлежностима, задацима и одговорностима за координацију информисања младих на свим нивоима

Планиране активности:

- а) Развити мапу канала комуникације, односно извора информација од значаја за младе
- б) Развити механизам за координацију информисања младих на националном нивоу
- в) Развити механизам деловања регионалних инфо-центра за младе надлежних за координацију информисања младих на регионалном нивоу
- г) Успоставити локалне инфо сервисе надлежне за прикупљање и даљу дистрибуцију информација младима на локалном нивоу
- д) Дефинисати систем комуникације и надлежности међу различитим нивоима пружалаца информација / инфо сервисима
- е) Подржати укључивање ванинституционалних актера у мапу информисања младих на свим нивоима

Резултат 2: Обезбеђена подршка програмима који имају за циљ информисање младих и прилагођавање прикупљених садржаја језику младих и језицима националних мањина

⁴⁷Округли сто о каријером информисању у канцеларијама за младе, 2012

Планиране активности:

- а) Обезбедити подршку иновативним програмима информисања младих која реализују актери омладинске политике на свим нивоима
- б) Обезбедити подршку програмима усмереним на развој информационе писмености, тј. вештина младих за тражење и коришћење информација
- в) Подстицати прилагођавање садржаја добијених кроз мапирани изворе информација језику младих
- г) Обезбедити информисање на језицима националних мањина
- д) Обезбедити подршку програмима информисања младих из осетљивих група

Резултат 3: Успостављен систем вредновања квалитета програма информисања младих

Планиране активности:

- а) Дефинисати стандарде информисања младих
- б) Применити стандарде информисања младих у свим пројектима информисања младих који се финансирају на свим нивоима
- в) Јачати капацитете субјеката омладинске политике у области информисања младих

12.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

Представници медија верују да су млади ретко заступљени у медијским садржајима у Србији (71,20%) и њихова заступљеност се махом односи на спорт и забавне садржаје. Слична је ситуација и када је у питању медијски садржај образовног карактера, јер је 73,60% омладинских организација у Србији изјавило да су млади слабо заступљени, док 76,60% исто сматра за културне садржаје у медијима. Млади сматрају да их медији осликавају као зависне, а често и насилне и непристојне. Сличну слику дају и сами представници медија, који тврде да је перцепција младих у медијима таква да их приказује као неорганизоване, незаинтересоване, аполитичне, зависне и нетолерантне⁴⁸.

Праћење медијских садржаја у суседној Хрватској је показало да је заступљеност тема које се односе директно на децу и младе изузетно ниска (креће се од 0,64% на РТЛ до 3,73% на ХТВ2), а очекивано је да сличан однос постоји и у медијима у Србији (АЕМ, 2012). Треба имати у виду да новија истраживања у Србији показују да су, у телевизијском програму, иначе најзаступљенији играни и забавни програм (око 40%), мање информативни (око 30%) и знатно мање спортски. Свих осталих врста програма заједно (дечији, образовни, културно-уметнички) има мање него рекламног (око 10%), што оставља мало простора за квалитетно бављење младима (УНИЦЕФ, ФПН, 2009).

⁴⁸ „Млади и медији“

Неадекватно информисање младих путем медија је у великој мери последица слабе заступљености младих људи у кључним медијским и политичким телима који надзиру ову област. У Регулаторном телу за електронске медије (некадашња РРА) млади људи су представљени индиректно кроз представнике из образовног сектора, будући да су овлашћени предлагачи за чланове Савета ректори универзитета. Међутим, ово ипак није директна репрезентација младих људи у Регулаторном телу, те је стога не можемо посматрати као адекватну заступљеност. Такође, млади нису заступљени у Програмском одбору РТС-а, медијског јавног сервиса Србије.

Специфични проблем:

Ниска и неадекватна заступљеност садржаја за младе у медијима и низак ниво учешћа младих у њиховом креирању.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Постигнут удео и прилагођеност садржаја о младима и садржаја намењених младима у медијима, уз повећано учешће младих у креирању поменутих садржаја младих

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину
Министарство надлежно за информисање

Основни индикатор реализације:

Процент садржаја о младима и намењеног младима креиран од стране младих у оквиру медијског садржаја

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Успостављен систем праћења и квалитативног препознавања медијског садржаја за младе

Планиране активности:

- а) Креирати регистар омладинских медија / редакција при ресорном министарству (по угледу на регистар омладинских организација)
- б) Обезбедити адекватно праћење садржаја за младе у медијима регистрованим у РРА по врстама медија који се прате
- в) Подржати активности изградње капацитета препознатих омладинских медија и редакција ради постизања бољег квалитета медијског садржаја

Резултат 2: Побољшана слика о младима кроз повећање удела помињања младих у позитивном контексту

Планиране активности:

- а) Подржати информативне кампање усмерене на промоцију позитивних вредности и здравих стилова живота код младих

- б) Подржати медијске продукције које су усмерене на промоцију достигнућа младих у свим областима
- в) Развити инструмент праћења контекста садржаја о младима

Резултат 3: Успостављено партнерство са медијима ради обезбеђивања значајнијег удела квалитетних садржаја за младе и учешћа младих у његовом креирању

Планиране активности:

- а) Успоставити партнерства субјеката омладинске политике са јавним медијским сервисима и осталим медијима
- б) Подржати оснивање и рад омладинских редакција у медијима
- в) Успоставити механизам праћења потреба младих, кроз који ће медији добијати информације о темама од интереса за младе и прилагођености понуђеног садржаја

Резултат 4: Млади имају могућност да учествују у одлучивању о садржају и креирању садржаја

Планиране активности:

- а) Развити механизам консултација Регулаторног тела за електронске медије са младима
- б) Обезбедити удео садржаја за младе приликом додељивања фреквенција
- в) Подстицати укључивање младих и организација младих у рад редакција у средствима јавног информисања
- г) Развити капацитете субјеката омладинске политике на свим нивоима за сарадњу са медијима

Резултат 5: Медији сензибилисани за пружање информација циљној групи младих

Планиране активности:

- а) Подржати програме едукације новинара за извештавања ка младима
- б) Омогућити подршку медијским садржајима за младе путем јавних конкурса
- ц) Дефинисати стандарде омладинског информисања за медије

12.3. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 3:

59,90% домаћинстава поседује рачунар, са значајном разликом у односу на насеље: 66,30% у градовима у поређењу са 50,90% у руралним подручјима. Слично је и са приступом интернету, јер 63,8% домаћинстава у урбаном подручју има интернет прикључак, док је тај проценат у руралним деловима свега 42,5%. Уколико се у обзир узме и величина прихода, 39,5% домаћинстава са приходом до 300 евра поседује интернет, што указује на потребу постојања бесплатних јавних сервиса за угрожене. Такође, кабловску конекцију има тек 52,4% урбаних домаћинстава, док је то случај са

28,5% руралних домаћинстава.⁴⁹ Скоро сви млади (16-24) су имали приступ интернету у последња 3 месеца (94%).⁵⁰

Могућности информисања сиромашних и слабо образованих младих су мање. Готово две трећине пунолетних младих са (не)завршеном основном школом (65,50%) никада не користи интернет, као и 42,10% младих који живе у домаћинствима са мање од 80 евра прихода по глави домаћинства. Њихова искљученост је резултат депривилеговане друштвене позиције.⁵¹

Приступ не значи и оспособљеност за коришћење нових технологија, тј. дигиталну писменост. Еуростат подаци из 2009. за Србију су показали да 61% младих (16-24) користило функцију copy-paste, наспрам 84% у ЕУ. Затим, 43% је умело да изврши просте аритметичке операције у табели, наспрам 62% у ЕУ. И на крају, мало више од трећине (39%) је умело да компресује фајл, наспрам 53% у ЕУ. Иако подаци у оквиру ЕУ варирају од државе до државе, приметно је да је младима у Србији потребна додатна едукација, како би се достигао макар европски просек.

Даље, исти подаци указују да је тек 24% интернет користило у сврху било какве едукације, а нико није имао прилику да похађа онлине курс. У исто време, 68% младих у ЕУ се едуковало користећи интернет, а 6% је похађало онлине курс. Приметно је да ови проценти на нивоу ЕУ расту сваке године, док за Србију нема података након 2009.

Специфични проблем:

Недостатак могућности и знања за адекватан приступ новим технологијама и интернету.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3:

Млади имају могућност за адекватан приступ и знање за коришћење нових технологија и интернета

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за телекомуникације

Основни индикатор реализације:

Процент општина у којима млади имају омогућен приступ коришћењу нових технологија и интернета

Очекивани резултати и планиране активности реализације

⁴⁹Upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija u Republici Srbiji, 2013, Beograd: Republički zavod za statistiku

⁵⁰Položaj i potrebe mladih u Srbiji, 2014, Beograd: Nina media (Istraživanje rađeno za potrebe Ministarstva omladine i sporta)

⁵¹Stanojević Dragan (2012), Korišćenje medijama među mladima, u Grupa autora, Mladi, naša sadašnjost, Beograd: Čigoja, ISI FF

Резултат 1: У општинама постоје сервиси који омогућавају дневни бесплатан несметан приступ рачунарима са интернетом младима

Планиране активности:

- а) Омогућити дневни несметан бесплатан приступ новим технологијама са интернетом за ученике и студенте у образовним установама
- б) Подржати оснивање и рад ИТ клубова за младе на локалном нивоу у оквиру постојећих сервиса или као засебне сервисе (при канцеларијама за младе и удружењима, домовима омладине, културним центрима)

Резултат 2: Постоје бесплатни прилагођени програми неформалног образовања за развој знања за коришћење нових технологија међу младима

Планиране активности:

- а) Подржати програме обуке наставног особља за коришћење нових технологија у раду са младима
- б) Подржати обуке ангажованих у оквиру ИТ клубова и инфо сервиса на локалном нивоу
- ц) Подржати бесплатне програме неформалног ИТ образовања младих на локалном нивоу, посебно за младе из осетљивих група
- д) Подржати бесплатне European Computer Driving Licence –ECDL (Европска рачунарска диплома) обуке за младе

12.4. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 4:

У периоду постсоцијалистичке трансформације истраживања омладине готово да нису постојала. Током двехиљадитих, урађено је свега неколико истраживања младих на националном нивоу (ЦПА, Прони), са малим бројем фокусираних студија „генерације“ квалитативног типа. Уочи и након доношења Националне стратегије за младе Републике Србије (2008. године) спроведен је већи број примењених истраживања са социјално-психолошким и политиколошким темама, као што су: пракса доколице; ставови, преференције, опредељења, вредности, узорци, политичке партиципација и грађански активизам. Међутим, приметан је недостатак свеобухватних истраживања која би детаљније операционализовала и пружила дубље увиде у живот и ставове младих у савременој Србији⁵².

Специфични проблем:

Недостатак релевантних података о потребама, навикама и ставовима младих у свим областима.

⁵²TomanovićSmiljka (2012), *Od mladinedosocijalnihbiografijamladih u postsocijalističkojtransformacijidruštva Srbije: konceptualni i kontekstualniokviristraživanja*, u *Grupaautora, Mladi, našasadašnjost*, Beograd: Čigoja, ISI FF

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4:

Активности унапређења квалитета, обима и адекватности знања о младима заснована су на релевантним подацима

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за науку

Основни индикатор реализације:

Број развојних политика и планова везаних за младе које су користиле релевантне податке

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Надлежне институције препознају младе и врше континуирано праћење и стратешко планирање укључујући младе као посебан индикатор

Планиране активности:

- а) Увести обавезу институција на свим нивоима у погледу извештавања о сопственим активностима кроз усвајање категорије младих према Закону о младима
- б) Увести категорију младих у извештавања и пројекције статистичких завода и других релевантних институција
- в) Креиран отворени репозиторијум доступних знања из свих области везаних за младе при ресорном министарству
- г) Увести обавезу процене утицаја предложених стратешких и правних аката на категорију младих пре њиховог усвајања

Резултат 2: Успостављен је систем подршке истраживањима о стању и трендовима младих

Планиране активности:

- а) Формирати посебну линију финансирања истраживања младих и њихових ставова и потреба
- б) Креирати Национални институт за омладинска истраживања
- в) Формирати Националну мрежу омладинских истраживача (по угледу на Pool of European Youth Researchers)
- г) Успоставити сарадњу Националне мреже омладинских истраживача и Националног института за омладинска истраживања и Европског центра знања о омладинској политици (ЕКУСР)
- д) Успоставити праксу годишњег истраживања ставова младих (по угледу на Еуробарометар)
- ђ) Успоставити праксу спровођења Структурног дијалога са младима у складу са праксом Европске уније

13. МОБИЛНОСТ МЛАДИХ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Повећана је образовна, радна, културна и туристичка мобилност младих и међународна сарадња младих

Основни индикатор реализације:

Процент младих који путују ван места пребивалишта у оквиру земље и у иностранство

13.1. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

76% младих никада није променило место пребивалишта, док 39% младих није путовао у иностранство у току последњих 12 месеци⁵³. Међу онима који јесу путовали у иностранство су набројнији млади средњошколског узраста, што упућује да су школске екскурзије главни канал мобилности младих. Већина младих своју економску ситуацију у домаћинству описује као просечну (47.9%). Међутим, становници ванградских подручја и западне Србије и Шумадије значајно више описују своју економску ситуацију као лошу. Недостатак средстава је изузетно важан фактор и упућује на значај информисања младих о доступним програмима финансијске подршке мобилности.

Србија спада међу друштва (и културе) спорог одрастања и често недовршеног финансијског и емотивног осамостаљивања у односу на породицу порекла⁵⁴. Млади су везани за своју породицу и околину, те је потребан додатан рад на информисању младих и њихових родитеља и наставника о потенцијалима и сврси мобилности у контексту образовања младих. Нису занемарљиве ни структуралне и административне препреке у кориштењу алата мобилности (стипендије, размене, студијске посете, усавршавања) и ни тешко признавање стечених квалификација у процесу мобилности.

Специфични проблем:

Неповољни услови за мобилност младих у погледу финансијских могућности, подршка породице и околине и процедура приликом мобилности

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Смањене су економске, културне и административне препреке за мобилност младих

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину

Министарство надлежно за спољне послове

Основни индикатор реализације:

⁵³Положај и потребе младих (2014), Нина медиа, стр. 152

⁵⁴МojićDušan (2012), *Образовани и незапослени: обликовање радних биографија младих*, у Група аутора, *Младина садашњост*, Београд: Ћигоја, ISI FF, стр. 115

Број младих који су имали приступ информацијама и сервисима који подстичу мобилност

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Унапређени програми и сервиси финансијске подршке мобилности

Планиране активности:

- а) Унапредити домаће програме финансирања свих облика мобилности младих
- б) Успоставити програме субвенционисања мобилности младих у оквиру земље ради културног и образовног усавршавања
- в) Подстицати координисано укључивање корпоративног сектора у подршку домаћим програмима финансирања мобилности младих и међународне сарадње младих

Резултат 2: Млади су упознати и користе програме који омогућавају финансијску подршку мобилности упознавања других култура, стицања ванобразовних искустава и усавршавања

Планиране активности:

- а) Унапредити доступност информација о програмима финансирања мобилности младих кроз доступне инфо сервисе и друге канале комуникације
- б) Поспешити информисање младих о програмима финансирања мобилности младих у школском систему
- в) Повећати број корисника финансијске подршке свих доступних програма мобилности, посебно међу младима из осетљивих група
- г) Повећати број корисника Европске омладинске картице као средства доступније мобилности младих

Резултат 3: Наставно особље и омладински радници су прошли обуке и заједно са родитељима разумеју сврху, препознају корист и подржавају и промовишу мобилност младих

Планиране активности:

- а) Организовати образовне активности за наставно особље о сврси мобилности и доступним програмима мобилности
- б) Организовати обуке за омладинске раднике сврси мобилности и доступним програмима мобилности ради унапређења промоције мобилности
- в) Одржати информативне активности за савете родитеља у средњим школама о сврси мобилности и доступним програмима мобилности
- г) Укључити родитеље и старатеље у информативне активности о сврси мобилности и доступним програмима мобилности

Резултат 4: Успостављена је међусекторска сарадња и координација асистенције младима у административним процедурама приликом мобилности и посебног препознавања научног тока током периода мобилности (ЕУРОПАС)

Планиране активности:

- а) Омогућити асистенцију младима у оквиру рада контакт тачака за европске пројекте мобилности
- б) Омогућити асистенцију младима у оквиру локалних сервиса
- в) Обезбедити примену ЕУРОПАС-а као посебног средства признавања квалификација стечених у неформалном или формалном образовању кроз мобилност

13.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

Путовања у иностранство су сведена углавном на туристичку (33,30%), фамилијарну (12,2%) или рекреативну сврху (9,10%). Изузетно је мали број младих који су ишли на неки облик усавршавања, рада или волонтирања (све око 1%)⁵⁵. Ниво информисаности младих о програмима који би им омогућили искуство мобилности (Млади у акцији, Темпус, Базилеус, Еразмус) веома је низак, односно у просеку 81% младих није знало ништа о овим програмима нити је чуло за њих. Такође, препозната је и ниска регионална мобилности младих, те недостатак системског и стабилног финансирања регионалне мобилности и мањкавост механизма информисања младих о мобилности те о приликама које им се отварају кроз регионалну и међународну сарадњу⁵⁶.

Специфични проблем:

Недовољна подршка постојећим програмима међународне сарадње и мобилности младих, недостатак података о трендовима и знања међу младима о могућностима и начинима за учешће.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Повећана је доступност програма међународне сарадње и мобилности младих у којима млади учествују и / или које млади организују

Носилац реализације:

Министарство надлежно за омладину
Министарство надлежно за образовање

Основни индикатор реализације:

Број учесника програма мобилности и међународне сарадње

⁵⁵ Истраживање Института за социологију и истраживања Филозофског факултета у Београду за потребе Министарства омладине и спорта, 2011

⁵⁶ Декларација судиона/Regionalnog foruma o mobilnostimladih (Zagreb, 28.-30. listopada 2011.), http://deklaracija.blogspot.com/2011_11_01_archive.html pristupljeno 24.10.2014.

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Унапређена је регионална и међународна сарадња у оквиру омладинске политике

Планиране активности:

- а) Успоставити институционални механизам за сарадњу са Европском унијом и имплементацију програма за младе ЕУ
- б) Подржати регионалне иницијативе које би поспешиле сарадњу о оквиру омладинске политике
- в) Подржати учешће удружења младих и за младе и других релевантних тела у европским и светским мрежама за младе

Резултат 2: Програми мобилности и међународне сарадње за младе су уврштени у програме информисања младих

Планиране активности:

- а) Подржати активности промоције међународних програма подршке мобилности путем доступних канала комуникације
- б) Подржати активности промоције националних програма мобилности путем доступних канала комуникације
- в) Промовисати учешће младих у различитим програмима и пројектима међународне сарадње у оквиру омладинске политике путем доступних канала комуникације

Резултат 3: Обезбеђена је разноврсност и одрживост програма доступних младима финансијском подршком институцијама, сервисима и удружења младих и за младе

Планиране активности:

- а) Подржати пројекте субјеката омладинске политике који су усмерени на мобилност и међународну сарадњу младих
- б) Подржати одржавања догађаја од међународног значаја у Србији
- в) Подржати програме сарадње актера омладинске политике са удружењима младих у дијаспори

13.3. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 3:

Млади⁵⁷ су спремни у 80,4% случајева да промене место становања да би се запослили или остварили веће приходе, што указује на генералну спремност на радну мобилност. С друге стране, незапослени испитаници конкуришу за посао најчешће у месту становања и ближеј околини (њих 53.5%), нешто мање од једне трећине само у месту

⁵⁷MojićDušan (2012), *Образовани и незапослени: обликovanjeradnihbiografijamladih, u Grupaautora, Mladinašasadašnjost, Beograd: Čigoja, ISI FF, str. 120-123*

становања (31.6%), док се осталих 14.9% јавља на готово све конкурсе. Подаци указују на потребу за систематичнијим деловањем у смеру информисања младих и креирања додатне подршке радној мобилности. Нарочито треба имати у виду значај који Европска унија придаје радној мобилности у решавању питања незапослености младих кроз подршку посебним иницијативама за мобилност ради запошљавања (ЕУРЕС).

Специфични проблем:

Неадекватна подршка радне мобилност младих и непостојање механизма запошљавања и стручно усавршавање ван места пребивалишта

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3:

Млади су спремни, информисани и мотивисани да промене место пребивалишта ради запошљавања и стручног усавршавања

Носилац реализације:

Министарство надлежно за запошљавање

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Процент младих који траже посао и који су спремни да промене место пребивалишта ради запошљавања и стручног усавршавања

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Радна мобилност младих је препозната као важан елемент запошљивости младих, те уврштена и праћена у оквиру програма подршке запошљавања

Планиране активности:

- а) Уврстити мере подршке радној мобилности младих у стратегије и акционе планове за запошљавање
- б) Креирати статистику о броју радника који раде ван свог места пребивалишта са пратећим подацима (тип запослења, дужина)
- в) Повезати локалне инфо сервисе за младе са Центрима за запошљавање ради боље комуникације опција радне мобилности младима

Резултат 2: Развијен и примењен систем подршке приликом промене места боравка

Планиране активности:

- а) Увести субвенције за запошљавање ван места пребивалишта за дефицитарна занимања
- б) Увести субвенционисане стамбене кредите за младе који се запошљавају ван места пребивалишта
- в) Подстаћи развој додатних мера подршке за запошљавање у мање развијеним срединама

- г) Формирати Фонд за једнократну подршку младима који се запошљавају ван места пребивалишта

13.4. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 4:

Важно је да се правилно разуме веза између ирегуларних миграција и трговине људима и да се у потпуности уважи чињеница да су особе које мигрирају изложене додатним ризицима од трговине људима. Од 2011. године, у Србији значајно расте број ирегуларних миграната. Правне и политичке контраверзе, праћене сиромаштвом, здравственим и психичким проблемима људи који се налазе у овом зачараном кругу чине овај проблем јако тешким⁵⁸.

Такође, млади су посебно подложни ризику од ирегуларних миграција, јер савремене информационо комуникационе технологије пружају могућности за лакше врбовање и обмањивање младих без обзира на просторно ограничење и државне границе⁵⁹. Стога се указује снажна потреба за подизањем свести младих у Србији о ризицима од ирегуларних миграција, као и систематским радом са младима који су већ имали прилику да постану жртве ирегуларних миграција.

Специфични проблем:

Недовољно активности у решавању проблема младих избеглица, интерно расељених лица и азиланата и неадекватна и недовољна подршка програмима превенције и борбе против ирегуларних миграција и искорењивања трговине људима.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4:

Доступне су систематске активности унапређења обима и адекватности подршке младим мигрантима и борбе и превенције ирегуларних миграција и искорењивања трговине људима

Носилац реализације:

Министарство надлежно за социјалну политику

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Процент општина у којима је одржана активност подршке младим мигрантима и борбе и превенције ирегуларних миграција

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Активности подршке младим мигрантима и борбе и превенције ирегуларних миграција препознате су и добијају програмску подршку

⁵⁸ Група 484 (2013), *Изазови притиснутих миграција у Србији: Други поглед на питања азила и readmisije*, Београд: Група 484

⁵⁹ Урошевић, Владимир, ур (2014), *Веза cyber криминала са ирегуларном миграцијом и трговином људима*, Београд: МУП РС

Планиране активности:

- а) Мапирати постојеће програме подршке младим мигрантима и програме превенција ирегуларних миграција
- б) Подржати постојеће и нове иницијативе подршке младим мигрантима и превенције на свим нивоима
- в) Подржати локалне сервисе прихвата и рада са мигрантима
- г) Подржати активности подизања свести младих о проблемима миграната у сврху јачања превенције ирегуларних миграција

Резултат 2: Млади мигранти су укључени у развој и реализацију адекватних активности и промоцију људских права, слободне кретања и антидискриминације

Планиране активности:

- а) Подржати систематско укључивање представника младих миграната у планирање свих активности и програма које су усмерене на ову циљну групу
- б) Подржати активности информисања младих о узроцима и последицама ирегуларних миграција из перспективе миграната

Резултат 3: Успостављен је систем подршке истраживањима независних институција и организација о стању и потребама младих избеглица, интерно расељених лица и азиланата

Планиране активности:

- а) Подржати истраживачке пројекте усмерене на прикупљање и анализу информација о узорцима и последицама ирегуларних миграција младих
- б) Подржати дефинисање политика заснованих на добијеним подацима у сврху прилагођености мера

14. КУЛТУРА И КРЕАТИВНОСТ МЛАДИХ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

Повећана је доступност, прилагођеност и разноврсност културног садржаја и понуде младих и за младе и створени услови за развој креативних потенцијала младих

Основни индикатор реализације:

Број младих који учествују у креирању културног садржаја и проценат младих који користе доступне културне садржаје

14.1. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 1:

72% младих у Србији сматра да нема довољно доступних културних садржаја за младе. Уочљива је разлика између Београда као доминирајућег центра у коме се нуди далеко више садржаја (41,5% сматра да има довољно) и ванградских средина у Србији, где чак 76,8% сматра да нема доступних културних садржаја.

При томе 82% младих није учествовало ни у каквом облику аматерске културно-уметничке активности, што указује на потребу проширивања и промовисања могућности за креативно изражавање младих. Такође, подаци указују да 6.8% младих самостално организује нека културна дешавања када је незадовољно понудом у свом месту. Међу њима доминирају студенти, високо образовни млади из већих градова, што указује на потребу проширења културне понуде на мање средине.

Специфични проблем:

Подршка за креативно деловање младих и учешће у стварању културне понуде је недовољна и неадекватна.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1:

Подржан је развој креативности младих и могућност учешћа у креирању културних садржаја

Носилац реализације:

Министарство надлежно за културу

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Број културних активности у којима млади учествују у креирању културних садржаја

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Повећан број програма где млади учествују у креирању садржаја

Планиране активности:

- а) Подржати оснивање и рад креативних / културних клубова (секција) у образовним установама
- б) Подржати активности удружења младих и за младе које укључују младе у креирање културних садржаја
- в) Подржати активности неформалних група младих усмерене на креирање културних садржаја

Резултат 2: Институције културе укључују младе у припрему и реализацију својих садржаја

Планиране активности:

- а) Подржати увођење посебних термина за младе ствараоце у оквиру редовних програма институција културе
- б) Подржати увођење програма праксе за младе у институцијама културе током школовања
- в) Подржати активности и партиципацију младих у оквиру Домова културе на локалном нивоу

Резултат 3: Обезбеђена је институционална сарадња и подршка културној партиципацији младих и за младе

Планиране активности:

- а) Унапредити међусобну сарадњу институција, удружења и приватног сектора у развоју креативности младих
- б) Успоставити партнерство између образовних установа и субјеката креативне индустрије ради унапређења образовања за културно предузетништво младих
- в) Унапредити спонзорисање програма културне партиципације младих путем дефинисања пореских олакшица за финансијере
- г) Подржати системско образовање за културно предузетништво
- д) Подржати културно предузетништво младих путем финансијских олакшица

14.2. КЉУЧНИ ИЗАЗОВ 2:

Готово половина младих (47%) није узело учешће ни у каквом културном дешавању у свом граду у протеклих 12 месеци. При томе је уочљива значајна разлика између учешћа младих из градских (61,9%) и ванградских средина (39,5%). Разлози оваквог понашања младих се налазе у недостатку културних садржаја у срединама где живе (41,1%), али и у алармантном недостатку интересовања за културна дешавања (40,6%). Није занемарљива ни лоша финансијска ситуација која 10,3% младих спречава да користе културне садржаје.

Питање културне партиципације младих услед недовољно развијених институционалних и других формалних механизма организације културних дешавања испитивана су преко питања шта млади предузимају уколико су незадовољни културном понудом. Скоро половина сматра да је то посао других, петина нема времена да се бави овим питањем, око четвртине младих одлази у друга места да би задовољили своје културне понуде.⁶⁰

Специфични проблем:

Комуникација културних садржаја је неприлагођена младима, што умањује могућности њихове културне партиципације.

⁶⁰С. Томановић *et al.*, *Млади-наша садашњост: истраживање социјалних биографија младих у Србији*, Београд 2012.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2:

Представљање културних садржаја је прилагођено младима што води повећаној културној партиципацији младих

Носилац реализације:

Министарство надлежно за културу

Министарство надлежно за омладину

Основни индикатор реализације:

Број општина у којима постоје културни садржаји које млади препознају и користе

Очекивани резултати и планиране активности реализације

Резултат 1: Повећана доступност, прилагођеност и видљивост културних садржаја младима

Планиране активности:

- а) Подржати иновативне, интердисциплинарне и интерактивне начине представљања културних садржаја младима
- б) Подржати обуке запослених у институцијама културе о прилагођеним начинима и средствима представљања културних садржаја младима
- в) Подржати активности промовисања и реализације културних садржаја у неразвијеним и ванградским срединама
- г) Подржати обогаћивање образовних програма јавних сервиса и других медија културним садржајима
- д) Подржати оснивање онлине провајдера културне партиципације младих
- ђ) Подржати промотивне активности које истичу креативне младе људе као позитивне узоре

Резултат 2: Повећан број младих који су конзументи културних садржаја

Планиране активности:

- а) Подржати организовано праћење и посећивање културних догађаја у оквиру програма образовних установа
- б) Подржати бесплатне програме културних институција намењене младима
- в) Подржати активности удружења младих и за младе усмерене на популаризацију културних садржаја

15. МЕХАНИЗАМ РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Националну стратегију за младе Републике Србије, која је део омладинске политике⁶¹, реализују сви субјекти омладинске политике⁶². Због тога је важно развити јасан механизам координације процеса реализације, дефинисати све субјекте омладине политике, прецизирати улоге свих субјеката и осигурати континуиран рад на изградњи капацитета свих субјеката омладинске политике.

Министарство омладине и спорта је надлежно за координацију, развој и унапређење омладинске политике, реализацију националне политике и Националне стратегије за младе, као и друге националне планове и програме који се тичу младих.

Влада Републике Србије образује радну групу за праћење и спровођење НСМ чији су задаци предлагање мера ради усклађивања активности на спровођењу НСМ према утврђеном АП НСМ, праћење реализације НСМ и учешће у евалуацији и припреми годишњих извештаја за Владу о реализацији НСМ. Радна група подноси извештај о раду надлежном одбору најмање сваких 60 дана, а Влади најмање сваких 90 дана. Стручну и административно-техничку подршку Радној групи пружа Министарство омладине и спорта.

У зависности од врсте и нивоа на коме се реализују активности, Министарство омладине и спорта ће директно пратити активности које се реализују на националном нивоу и за чију је реализацију непосредно одговорно, док активности које се реализују на локалном нивоу, те које непосредно реализују друга ресорна министарства, институције и организације, Министарство омладине и спорта прати посредно, преко извештаја.

Предуслов за успешну реализацију НСМ и АП НСМ представља стварање система континуираног и квалитетног рада на изградњи капацитета свих субјеката омладинске политике. Министарство омладине и спорта ће успостави мултисекторску сарадњу формирањем Националне радне групе у циљу континуираног структурираног дијалога између младих, организација младих, младих истраживача, националих, покрајинских и локалних ауторитета и других субјеката омладинске политике.

Успостављањем стратешког партнерства организација младих и за младе, националних, покрајинских и локалних ауторитета и приватног сектора створиће се могућности за подршку остваривању превиђених резултата НСМ у погледу јачања капацитета кроз редовне конкурсе Министарства и свих партнера у мултисекторској сарадњи за програмско, пројектно и структурно финансирање рада омладинских

⁶¹ „Омладинска политика обухвата и подразумева све мере и активности државних органа, установа, удружења и других субјеката које су усмерене на побољшање и унапређивање положаја младих.“ Закон о младима РС

⁶² Субјекти омладинске политике су: Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе као носиоци омладинске политике, установе, удружења која спроводе омладинске активности и други субјекти који учествују у спровођењу омладинске политике;

организација, кровних и струковних савеза, канцеларија за младе и омладинских клубова и других актера препознатих као учесници у реализацији НСМ и АП НСМ. Потребно је обезбедити активно укључивање представника младих на равноправној основи у процес развоја процедура и правилника пројектног финансирања Министарства омладине и спорта и других Министарстава за пројекте спровођења активности предвиђених АП НСМ.

Потребно је успоставити Националне годишњи тематске програме како би се појачао учинак утрошених средстава и обезбедила већа усмереност медија и јавности на конкретан изазов младих у програмској години, у складу са АП НСМ. АП НСМ дефинише редослед програма који прате стратешке циљеве (сваке године, један стратешки циљ у фокусу) како би се подршка активностима реализације НСМ, које нису у служби редовне структурне и пројектне подршке, усмерила ка јасно дефинисаној стратешкој области на период од годину дана.

Успешна реализација НСМ подразумева и јаку међусекторску сарадњу која ће се осгурати развојем стандарда за учешће заинтересованих страна на основу ширег разумевања улога и позиција различитих установа, институција, омладинских организација и ОЦД које раде са младима. Овом процесу је потребно да претходи дубља анализа мандата, улога и подршке које пружају различита министарства и институције, установе и организације, као и препознавање младих као посебне интересне групе у раду стварањем Агенди за младе⁶³.

Важан механизам за координацију реализације НСМ је Савет за младе.

Савет за младе чине представници органа државне управе у чијем су делокругу области од интереса за младе, покрајинског органа управе надлежног за питања младих, удружења и савеза, канцеларија за младе, заједнички представник националних савета националних мањина и угледни стручњаци⁶⁴.

Улогу савета за младе, то јест, права и обавезе чланова савета за младе као и обавезе министарства, институција и организација које представљају у савету треба додатно прецизирати и ојачати како би се повећао квалитет рада и могућност за праћење и евалуацију рада свих субјеката омладинске политике на реализацији НСМ и АП НСМ. Извештавање свих министарстава укључених у рад Савета за младе о посигнутим резултатима у раду са младима и спровођењу НСМ треба да буду основна обавеза припреме за сваки састанак Савета за младе. Извештаји треба да буду усвајани на Савету за младе и доступни јавности.

⁶³ Агенде за младе представљају оперативан плански документ за рад са младима и за младе у оквиру министарства и институција, установа и организација развијених на основу НСМ и АПНСМ и усклађених са мандатом, улогом и врстом подршке која се пружа младима.

⁶⁴ Закон о младима РС

Партнери Министарства омладине и спорта у цивилном друштву на националном нивоу су пре свега: Кровна организација младих Србије (скр. КОМС) као највише представничко тело младих и Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада (скр. НАПОР), савез удружења основан са циљем осигурања квалитета програма омладинског рада и професионализације омладинског рада и препознавање компетенци стечених кроз неформално учење у омладинском раду, и други партнери.

Партнер Министарства омладине и спорта у раду на националном нивоу је и Национална асоцијација локалних канцеларија за младе, која окупља координаторе локалних канцеларија за младе из целе Србије. Асоцијација је основана са циљем да се развија и унапређује омладинска политика на локалном нивоу, прати испуњеност стандарда у раду са младима, као и да се размењују примери добре праксе.

Министарство усмерава и прати спровођење Стратегије на локалном нивоу.

Тела, органи и организације задужени за младе на нивоу локалне самоуправе су савети за младе као скуштинска саветована тела, канцеларије за младе, као дела градске / општинске управе одговорне за спровођење локалне омладинске политике, градски већник задужен за младе као и омладински клубови и организације за младе.

У складу са НСМ и АП НСМ локалне самоуправе у сарадњи са телима, органима и организацијама и равноправним укључивањем младих треба да истраже реалне потребе младих у заједници, развију или унапреде локалне акционе планове за младе и на тој основи учествују у спровођењу НСМ мапирањем омладинске имовине на локалу и стављањем исте у функцију младима и обезбеђивањем прецизног и транспарентног буџета за младе којим би се финансирао рад младих у заједници и функционисање институција, организација и сервиса за младе.

Потребно је утврдити које су услуге доступне младима у локалној заједници које пружају институције и организације и обезбедити подршку за развој, стандардизовање и одрживо финансирање постојећих и стварање нових услуга како би млади имали могућност квалитетног сервиса информисања, каријерног вођења и саветовања, запошљавања, волонтирања, неформалног образовања, социјалне заштите, здравствене заштите, превенције и саветовања, провођења слободног времена и других релевантних услуга, у сарадњи са Министарством омладине и спорта и другим Министарствима.

Концепт пружања услуга младима треба да се заснива на потребама корисника, стављајући у први план врсту и садржај услуга које могу одговорити на потребе различитих циљних група младих.

16. МЕХАНИЗАМ ПРАЋЕЊА, ЕВАЛУАЦИЈА И ИЗЕШТАВАЊЕ

Основ за праћење спровођења активности и достизања планираних резултата и специфичних циљева јесте скуп индикатора који су утврђени на нивоу резултата сваког специфичног циља, као и на нивоу резултата сваке појединачне активности. Одговорност за успостављање целовитог и свеобухватног система праћења је на Министарству омладине и спорта.

Значајну улогу у процесу праћења и прикупљања података ће имати локалне канцеларије за младе, као и друге институције и организације за младе на локалном и регионалном нивоу. Ресорна министарства, као и државне организације и институције, одговорни су за постизање резултата и праћење активности за чије носиоце су утврђени НСМ и АП НСМ.

За успешно остваривање праћења неопходно је укључивање и свих осталих партнера - ресорних министарстава, институција и организација, удружења. Поред тога, и један број међународних организација ће бити укључен у процес праћења.

Са отпочињањем спровођења започиње и процес праћења. Успостављање јединственог система праћења и извештавања, кроз утврђивање механизма, динамике, облика и начина извештавања, јесте предуслов за успешну евалуацију постигнућа НСМ и АП НСМ. За координацију прикупљања и анализу података надлежно је Министарство омладине и спорта, а ресорна министарства и остали учесници реализације НСМ И АП НСМ одговорни су за припрему секторских извештаја и евалуација. Министарство омладине и спорта има задатак да развије механизме и алате за праћење, извештавање и евалуацију.

Прикупљени подаци у процесу израде НСМ послужиће као основ за утврђивање почетног стања, с тим да у областима где је идентификован недостатак релевантних информација и података, процес праћења отпочиње утврђивањем почетног стања. Праћење ће се реализовати у редовним временским интервалима (месечно, квартално и годишње) у зависности од врсте активности, као и постављених рокова за њихово спровођење.

Евалуација ће се спроводити редовно, и то једном годишње и користиће се различити извори података, а на основу утврђених индикатора у НСМ и АП НСМ. У зависности од врсте индикатора, процењује се степен извршења, ефекти остварења као и институционалне и законодавне промене. Сврха евалуација је да се објективно вреднују све фазе и аспекти спровођења НСМ и АП НСМ – успешност остваривања активности, ефективност достизања стратешких и специфичних циљева и очекиваних резултата, као и утицај који су они имали на младе, али и на шире друштвене токове.

Приликом процеса израде консекутивних АП НСМ потребно је спровести екстерну евалуацију остварења предходне АП НСМ и степена остварења НСМ.

Приликом израде наредне НСМ, потребно је спровести екстерну евалуацију степена остварења ове НСМ и урадити опште квантитавно и квалитативно истраживање стања, трендова, потреба и ставова младих.

Поред података објављених од органа надлежних за послове статистике, податке прикупљају, кроз систем праћења и извештавања, и организације, институције и ресорна министарства који реализују НСМ и АП НСМ. Такође, треба подржати развој алтернативних мрежа за прикупљање података, као и прављење евиденција и умрежавање локалних извора података.

За редовну годишњу евалуацију надлежни су Министарство омладине и спорта, Радна група Владе за спровођење Стратегије и Савет за младе Републике Србије.

Ресорна министарства учествују у припреми извештаја за Владу. За извештавање о напретку у спровођењу Стратегије институционално је надлежно Министарство омладине и спорта и Национални савет за младе. Извештаји о напретку припремају се једном годишње и засновани су на индикаторима.

Годишњи извештај о напретку у спровођењу НСМ подноси се Влади. Извештај је јаван и путем публикавања и објављивања на веб сајту Министарства омладине и спорта биће доступан широј јавности, која ће редовно бити извештавана о спровођењу НСМ и АП НСМ, као и о проблемима и изазовима у реализацији.

17. ЗАВРШНИ ДЕО

Акциони план за спровођење стратегије донеће се у року од 30 дана.

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Ова стратегија садржи: Прилог 1 (значење скраћеница) и Прилог 2 (Појмовник)

Прилог 1

ЗНАЧЕЊЕ СКРАЋЕНИЦА

ECDL	Европска рачунарска диплома
ESCVET	Европски систем кредита за стручно образовање и обуке
EKYCP	Европски центар знања о омладинској политици
ERYICA	Европска агенција за информисање и саветовање младих
EYF	Европски форум за младе
PIAAS	Програм за међународну процену компетенција одраслих
АП НСМ	Акциони план за реализацију Националне стратегије за младе
ЕУ	Европска унија
ЕУРЕС	Европске службе за запошљавање
ЕУРОПАС	Документ којим се бележе знања и вештине стечене у другој европској држави
ЈЛС	Јединице локалне самоуправе
КВиС	Каријерно вођење и саветовање
КЗМ	Канцеларије за младе
КОМС	Кровна организација младих Србије
ЛАП	Локални акциони план
ЛГБТ	Лезбејке, геј, бисексуалне и трансродне особе
МУП	Министарство унутрашњих послова
НАПОР	Национална Асоцијација Практичара/ки Омладинског Рада
НЕЕТ	Млади који нису запослени, у образовању или обуци
НОК	Национални оквир квалификација
НСКЗ	Национални систем класификације занимања
НСМ	Национална стратегија за младе
ОЦД	Организације цивилног друштва
ППУ	Препознавање претходног учења
РРА	Регулаторно тело за електронске медије
РС	Република Србија
РТС	Радио-телевизија Србије
УНИЦЕФ	Међународни фонд за децу Уједињених нација
ФПН	Факултет политичких наука
ХИВ	Вирус хумане имунодефицијенције
ЦЕСИД	Центар за слободне изборе и демократију
ЦПА	Центар за проучавање алтернатива

Прилог 2

ПОЈМОВНИК

Омладина или млади су лица од навршених 15 година до навршених 30 година живота, у складу са Законом о младима.

Субјекти омладинске политике су: Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе као носиоци омладинске политике, установе, удружења која спроводе омладинске активности и други субјекти који учествују у спровођењу омладинске политике, у складу са Законом о младима.

Омладинске активности представљају различите активности у областима омладинског сектора које спроводе млади или субјекти омладинске политике и које су усмерене ка унапређивању положаја младих и њиховом оснаживању за активно учешће у друштву на личну и друштвену добробит, у складу са Законом о младима.

Омладински рад представља онај део омладинских активности које се организују са младима и за младе, заснивају на неформалном образовању, одвијају у оквиру слободног времена младих и предузимају ради унапређивања услова за лични и друштвени развој младих у складу са њиховим потребама и могућностима и уз њихово добровољно учешће, у складу са Законом о младима.

Омладински радник/ца је лиценцирана особа која спроводи програме омладинског рада. НАПОР препознаје и развио је образовно-наставне планове за три нивоа занимања омладинског радника: 1. Асистент/киња у програмима омладинског рада; 2. Координатор/ка у програмима омладинског рада и 3. Специјалиста/ткиња у програмима омладинског рада. Након завршеног другог нивоа образовања добија се звање Омладински радник/ца⁶⁵.

Неформално образовање младих јесте скуп организованих и младима прилагођених образовних активности које нису предвиђене системом формалног образовања, заснованих на потребама и интересовањима младих, принципима добровољног и активног учешћа младих у процесу учења и промоцији демократских вредности, кроз које млади стичу компетенције неопходне за развој личних потенцијала, активно учешће у друштву и бољу запошљивост, у складу са Законом о младима.

Удружење младих је удружење које је уписано у регистар који води Министарство надлежно за омладину и делује у складу са законом којим се уређује оснивање и правни положај удружења, а чије чланство чини најмање две трећине младих и чији су

⁶⁵ Цигурски, Север. Малетин, Ненад., „Приказ практичних политика: Услуге за младе на локалном нивоу у Србији“, НАПОР, 2012

циљеви или област остваривања циљева усмерени на младе, у складу са Законом о младима.

Удружење за младе је свако друго удружење које је уписано у регистар који води Министарство надлежно за омладину и делује у складу са законом којим се уређује оснивање и правни положај удружења, а чији су циљеви или област остваривања циљева, поред осталог, у складу са Законом о младима.

Кровни савез је онај савез у који се удружи најмање 60 регистрованих удружења из удружења младих и удружења за младе, која имају седиште на територији најмање две трећине управних округа у Републици Србији и најмање две године спроводе омладинске активности у више јединица локалне самоуправе и који окупља најмање 2000 индивидуалних, једном уписаних, чланова од којих је најмање две трећине младих, у складу са Законом о младима.

Савет за младе је саветодавно тело, које је образовала Влада на предлог Министарство надлежног за омладину, у складу са прописима који уређују рад Владе, које подстиче и усклађује активности у вези са развојем, остваривањем и спровођењем омладинске политике и предлаже мере за њено унапређивање. Ради усклађивања активности у вези са остваривањем омладинске политике на територији аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, надлежни орган аутономне покрајине и надлежни орган јединице локалне самоуправе може основати покрајински, градски и општински савет за младе, у складу са Законом о младима.

Канцеларија за младе је део градске/општинске самоуправе задужен за координацију локалне омладинске политике у свим областима од значаја за младе, а складу са специфичним потреба своје друштвене заједнице.

Омладински клуб представља градски/општински простор у коме се реализују политике усмерене на директан рад са младима. Омладински клуб представља везу између планираних политика (ЈАП) и њихове реализације у конкретне програме и омладинске иницијативе⁶⁶.

Локална заједница је одређена територијална целина у којој грађани посредством властитих и заједничких ресурса задовољавају највећи део својих животних потреба и решавају своје животне проблеме. Укључује и одговарајуће институције и структуре у оквиру територијалне целине⁶⁷.

Стандарди су документовани договори који садрже техничке спецификације или друге прецизне критеријуме који се конзистентно користе као правила, смернице или

⁶⁶Тања Азањац, Адмир Вељовић, Тамара Вуков, Душко Крстић, Марија Миливојевић, Немања Стаменчић, Север Цигурски, „У потрази за одрживим моделом омладинских клубова у заједници“, Министарство омладине и спорта, 2014

⁶⁷ *Ibid.*

дефиниције карактеристика у циљу обезбеђења да производи, процеси или услуге одговарају својој намени⁶⁸. Стандарди се односе на садржај и начин пружања услуга, организационе, срединске и захтеве у погледу броја и структуре особља.

Усуга (сервис) оквиру социјалне заштите се односи на активности и добра која се нуде кориснику у циљу побољшања квалитета живота, задовољавања потреба, отклањања или ублажавања ризика, недостатака или неприхватљивог друштвеног понашања и највећег могућег развоја потенцијала корисника за живот у заједници⁶⁹.

Акредитација – процес провере да ли нека институција или програм задовољавају унапред дефинисане опште стандарде квалитета. Проверу обавља неко „спољашње” тело, независна комисија или агенција.

Активне мере на тржишту рада – све активне мере и програми на које незапослено лице, пријављено на евиденцију Националне службе за запошљавање, има право, а које су усмерене ка унапређењу запослености, односно остварењу пуног, продуктивног и слободно изабраног запослења.

Активно учешће младих, партиципација – подразумева права, средства, простор и могућност, а по потреби и подршку, да се учествује у доношењу одлука и активностима које доприносе изградњи бољег друштва.

Ко-менаџмент – заједничко управљање процесима и одлукама, посебан вид активног учешћа младих који младим људима омогућава равноправно позицију у односу на своје старије партнере у раду на заједничким циљевима.

Национални годишњи тематски програм је скуп активности у једној календарској години које су посвећене једној од стратешких области и усмерене ка реализацији планираних активности у оквиру ове стратешке области.

Агенде за младе су оперативан плански документ за рад са младима и за младе у оквиру министарства и институција, установа и организација развијених на основу НСМ и АПНСМ и усклађених са мандатом, улогом и врстом подршке која се пружа младима.

⁶⁸ Џигурски, Север. Малетин, Ненад., „Приказ практичних политика: Услуге за младе на локалном нивоу у Србији“, НАПОР, 2012

⁶⁹ Ibid.